

GLASILO HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA (HDPZ)

ISSN 1331-4688

politički
ZATVORENIK

Godina XXXVI. - listopad ~ prosinac 2025.

BROJ **305**

Jean-Michel Nicolier
1966. - 1991.

JEAN-MICHEL NICOLIER

Bez obzira na to da smo se već mnogo puta uvjerali da se *prolaznost* nameće kao sastavni dio života, ma koliko htjeli ponekad zadržati stvari, stvarnost i događanja u njoj, ipak ta ista prolaznost neminovno utječe i preoblikuje predodžbe o događanjima u nekom prošlom vremenu, naročito ako se uzmu u obzir okolnosti u kojima se neka stvarnost odvijala pa makar te iste okolnosti bile naknadno utvrđene baš zbog odmaka vremena odnosno – prolaznosti.

No, zato postoji memorija, postoji sjećanje i ne smijemo dopustiti da nas kao narod bude glas naroda „kratkog pamćenja“, jer iz povijesti i svjedočenja povijesti crpimo sve zdrave pretpostavke za budućnost.

Iako je već započelo Došašće, još smo pod dojmom mjeseca studenog koji nam iz godine u godinu donosi sve bistriju sliku o našoj tužnoj stvarnosti ili, još gore, nameće pitanje, kamo vode ti predzadnji mjeseci u svim nastupajućim godinama?

Ispračaj mladića iz Francuske koji je 1991. došao dragovoljno braniti Hrvatsku Jean-Michela Nicoliera, nakon što su njegovi posmrtni ostatci pronađeni s još dva hrvatska mladića, bio je jedan od tužnijih ispračaja u ove 34 godine postojanja naše suvremene, demokratske države.

I tada, kao i uvijek do sada ukazani pijetet trojici mladića koji su položili život za obranu Hrvatske i Vukovara, u biti je isti. Jer smrt je univerzalan pojam i, kao što se to često kaže, „u smrti smo svi jednaki“ i „smrt je za sve ista“. Ona dolazi samo jednom, i uvijek ju prati tuga. Ona je nemjerljiva veličina bez granica i u takvim je trenucima neumjesna bilo kakva usporedba.

Ali ono što glavniji, glavnostrujaški mediji nisu zamijetili ili nisu htjeli zamijetiti je odsustvo predsjednika Republike Hrvatske sa svih događanja tih dana u Vukovaru. Jasno je zašto je tako, jer – bilo kakav razgovor s novinarima doveo bi Zorana Milanovića u vrlo neugodan položaj. Jer i kad se uzmu obzir sve okolnosti, isključujući onu *prolaznost* vremena kao čimbenik, svakom bi novinaru zdrave pameti tog dana na um pale usporedbe:

– dva mladića, oba pripadnika istog naraštaja, obojica rođena 1966. godine, jedan u Vesoulu (Francuz), drugi u Zagrebu (Hrvat?),

– Francuz J. M. Nicolier iz sigurnosti toplog doma i krila mirne obitelji, potaknut osjećajem pravde i zgrožen nepravdom koja se nanosi Hrvatima i Hrvatskoj, postupa časno i dolazi u Hrvatsku, stavlja se toj tuđoj zemlji na raspolaganje i traži najteže ratište, pa odlazi u Vukovar s hrvatskim grbom na rukavu, i onda, u trenutku kada mu smrt kuca na vrata i kad mu se nudi mogućnost bijega, on ne bježi od smrti, nego *ostaje* i brani svoju čast i svoj karakter; dok u isto to vrijeme njegov vršnjak, *mudrac* kojega kolege zovu Bastom (prema imenu zloglasnoga visokog oficira Jugoslavenske armije), izdanak jedne povlaštene obitelji, iz zamračenog Zagreba *bježi* u suprotnom smjeru, prema svjetlima Europe, ostavljajući Hrvatsku za sobom, jer rat koji je njoj nametnut nije njegov rat;

(nastavak na str. 5.)

ZATVORENIK

GLASILO HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA

PREDSJEDNIK DRUŠTVA
Mr. sc. Marko Grubišić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Josip Ljubomir Brdar, Ivan Gabelica
Anđelko Mijatović, Alfred Obranić

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Masarykova 22/IV
tel: +385 91 229 9690,
+ 385 98 818 697

e-mail: hdpz.podružnica.zagreb@gmail.com
hdpz1990@gmail.com

PRIJELOM I TISAK
Stjepan Bekavac
Tiskara Zelina d.d., Sveti Ivan Zelina

Pretpлата za Hrvatsku i zemlje Europske unije: 40,00 €
Pretpлата za prekomorske zemlje: 66,00 €

IBAN: HR0323900011198018008
SWIFT: HPBZHR2X
Hrvatska poštanska banka d.d.
Jurišićeva ul. 4, Zagreb
(za devizne uplate vrijedi isti IBAN)

Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim priložima

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i pretplatom.: hdpz1990@gmail.com

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 530,00 €
predposljednja stranica u boji: 460,00 € n
unutarnja crno-bijela stranica: 330,00 €
1/2 crno bijelo: 159,00 €
1/4 crno bijelo: 93,00 €

RODOLJUBI OPĆE PRAKSE

Iako sam ovaj uvodnik htio posvetiti inicijativi *referenduma o slobodi* koji sam 11. studenoga najavio u zagrebačkoj Gradskoj skupštini – nasljeđujući Apel za slobodu mišljenja iz sad već davne jeseni 2017. kojemu sam napisao tekst što su ga sad pok. Ivo Banac i Zlatko Hasanbegović u manjem dijelu poboljšali nekim korisnim primjedbama – dakle, inicijativi da se u hrvatski Ustav uglavi pravilo prema kojemu se sloboda misli, govora i tiska (ona sloboda koja ne znači otvoreni poziv na nasilje!) te sloboda znanstvenog istraživanja i javnog predstavljanja tih rezultata (koji nikad ne mogu značiti i slobodu pokusa na ljudima i ubijanje nerođenih!) ne može ograničiti ni zakonom, a kamoli kakvim podzakonskim aktom ili kvaziučenim trabunjanjem skupine protuha postavljenih na položaj upravo s ciljem da trabunjaju za tuđi račun (jer je sloboda svakoga i sloboda sviju najbolje, pače jedino jamstvo i moje slobode!), čini mi se korisnijim ovdje se pozabaviti *rodoljubima opće prakse*.

Povod tomu jest novi – tobožnja ideološko-politička radikalizacija i polarizacija hrvatskoga društva – ali sama ta pojava nije novost u našem političkom životu, jer ono što ja već desetljećima nazivam *rodoljubima opće prakse*, Ante je Starčević prije stoljeće i pol podrugljivo nazivao *našincima, otačbenicima, praktičnicima* ili jednostavno – *rodoljubima*. Čeljad je to koja je svjesna svog identiteta, nerijetko svjesna i pojava i procesa koji taj identitet ugrožavaju (i bila bi ja mačno sretnija da tih pojava i procesa nema), pa bi za Hrvatsku dala sve, uz uvjet da ju se za to bogato nagradi, a kako ta nagrada nije na vidiku – jer biti Hrvat u današnjoj Hrvatskoj i nije neka osobita prednost – ona će za kavanskim stolom mudrolijati, lamentirati, kritizirati, kukati i sebi u bradu koješta predlagati, uvijek jednim uhom budno oslušujući tutnjavu s Olimpa, uvijek čekajući svoje mrvice i uvijek nastojeći da se ne zamjeri vlastima, jer ti naše *otačbenici* za živu glavu ne žele napustiti udobnost svog nazovi-položaja, otrgnuti se od lanca kojim su privezani za jaslje, pa se osoviti na noge i pokazati se dostojnom slobode koja sve nas čini ljudima, pa nas kao takve obvezuje.

Upravo ta čeljad koja je svjesna prilika, a od sebe ipak otklanja odgovornost, najodgovornija je za stanje u kojem se nalazimo, jer: puk na stranputicu ne zavode oni koji mu otvoreno okreću leđa, nego oni koji mu se čine dostojnim povjerenja, a zapravo su spremni tim povjerenjem trgovati i prodati ga za šaku zobi, za kakav poslić, titulicu, praporac na zapučku, stolicu u prvom redu na kojekakvim ispraznim manifestacijama, čak i za milosrdan gospodarov pogled.

Izlika i alibija za to odricanje od sebe i za tu trgovinu narodnim kožama povijest nudi u izobilju, a ako je napredovalo u čemu, moderno je doba – odričući se i Boga i ideala te stavljajući zlatno tele na svoje oltare – osobito uznapredovalo baš u tom pogledu. Zato se i naši protivnici i neprijatelji izdašno služe uslugama tih rodoljuba opće prakse: kako bi se stvorio privid demokratičnosti i zastupljenosti svih pogleda u javnosti, njih se izvlači iz šešira, postavlja pred mikrofone i kamere kako bi svojim službouljudnim i tek verbalnim kvaziradikalizmom *obsjenili prostotu* te sve zadržali pod nadzorom i u brazdi, onemogućujući artikulaciju i afirmaciju autentičnoga glasa nacionalističke Hrvatske. To ne vide samo vrlo dobrodušni, oni kojima je zajamčeno Kraljevstvo nebesko...

Tomislav JONJIĆ

ANTIFAŠISTI PO STAROM OBIČAJU: PROTIV HRVATSKE, ZA JUGOSLAVIJU

Posljednje dana studenoga 2025. nisu me iznenadile reportaže iz Zagreba, Rijeke, Zadra i Pule, koje su donijele slike građana koji izvikuju „Smrt fašizmu – sloboda narodu!“, nose među inim transparente na kojima piše *Balkanska federacija - bez država i nacija!* i, da ne bude zabune, crne zastave s mrtvačkom glavom poput one iz Vukovara, gdje su njihovi uniformirani istomišljenici tražili salate.

Taj igrokaz s ulica hrvatskih gradova, mjesecima je pripreman u SDP-u i sektu Možemo! pod radnim naslovom „Fašizacija hrvatskog društva“. Glavne uloge podijeljene su tzv. nevladinim

Piše:

Alfred OBRANIĆ

Republika Hrvatska, protiv koje i zbog čijeg postojanja ovi i organizirali performans „Ujedinjeni protiv fašizma“.

udrugama, i to iz dva razloga: da se dobije dojam kako revolt zbog navodne fašizacije traži „baza“ (čitaj: narod), a glavni je taj što će sve troškove putem spomenutih udruga platiti država –

Glavnostrujaški mediji opširno i očito s odobravanjem pišu kao da fašizacija društva doista postoji. Ništa čudno, ako znate tko su im vlasnici. Da mi ne bi nešto promaknulo, pozvah upomoć umjetnu inteligenciju koja ima odgovor na sva suvisla pitanja. Na pitanje, postoji li u Hrvatskoj fašistička stranka i ako da, na kojoj adresi?, odgovor je bio – Na teritoriju Republike Hrvatske ne postoji stranka s fašističkim obilježjem. Dakle, u Republici Hrvatskoj ne postoji stranka niti ustanova koja bi stvarala, poti-

cala ili zagovarala fašizam, što će reći da je fašizacija izmišljen problem, ali pitam se – s kojim ciljem.

Prisjetih se 1990., kad su lansirane slične izmišljotine o ugroženosti Srba, odnosno obnavljanja Nezavisne Države Hrvatske, kao priprema za agresiju na Hrvatsku. Samo, velika je razlika između Hrvatske devedesetih godina prošlog stoljeća i danas. Onda je država tek rođena, bez vojske i svih ostalih institucija koje čine stabilnu i čvrstu državu. Danas imamo i vojski i diplomaciju, pa i Sigurnosno-obavještajnu agenciju koja pruža obavještajnu potporu donositeljima političkih odluka – predsjedniku Republike Hrvatske i Vladi Republike Hrvatske, pa bi ta SOA upozorila odgovorne na fašizaciju društva, kao što vjerujemo da će upozoriti na to da, imaju li tzv. Ujedinjeni protiv fašizma kakve skrivene namjere, kao njihovi prethodnici prije 35 godina.

Koliko ja današnja Hrvatska snažna, govori i podatak da se iz državnog

proračuna velikodušno financiraju nevladine udruge, inače glavni akteri marša uperenog protiv te države od koje primaju novac. Mazohizam za Guinnessovu knjigu rekorda, zahvaljujući prije svega gospođi *ministarki* kulture i medija, poznatoj po velikodušnoj financijskoj potpori svim velikosrpskim projektima koji po sadržaju spadaju u njen djelokrug odlučivanja – kulturu i medije.

Tijekom proteklih mjeseci u pripremi spomenute *antifašističke* predstave, organizatori su koristili, a mediji zdušno prihvaćali i predstavljali na naslovnicama novina poznate pojedince iz svih područja kulture. Tako se u jednom subotnjem broju *Večernjeg lista* na četiri stranice, riječju i slikom predstavio Zvonko Maković, u podnaslovu predstavljen kao istaknuti povjesničar umjetnosti, likovni kritičar, kustos i umirovljeni sveučilišni profesor, dakle, ne bilo tko. Ali u tekstu pod naslovom „Kao društvo napuštamo nasljeđe antifaašizma i sada padamo kao žrtve

urođenog primitivizma“, Maković lamentira kao agitpropovac, a ne intelektualac koji je upravo izašao iz galerije slika.

Uglavnom, histeriziranje ljevičara i jugonostalgičara preplavilo je Hrvatsku nakon dvaju Thompsonovih koncerata, tako da nije bilo dana bez izjava i rasprava o pozdravu Za dom spremni! i revitalizaciji ustaštva. Ta bujica riječi o fašizaciji hrvatskog društva do kasne jeseni dosegla je dimenzije povorki, koje ste imali prilike gledati i slušati ovih dana u 4 hrvatska grada. Ne znam do kakvog će zaključka doći brojni analitičari SOA-e, no ja sam, osluškajući posljednjih pola godine zabrinute političare i novinare, došao do zaključka da je problem – Hrvatska.

Mnogi od njih se nastoje kontrolirati, ali u zanosnim trenucima *borbe protiv fašizma* izleti istina, kako je samo postojanje neovisne države Hrvatske kamen spoticanja. Nisu držali predstavi pod kontrolom, pa im je neki od aktivista na Jelačićevu trgu razvio tran-

sparent o Balkanskoj federaciji koju su izgubili u Domovinskom ratu, a čiju obnovu priželjkuju. Za Hrvatsku nemaju lijepe riječi, pa ponavljaju da se vraća fašizam, da smo na rubu diktature, da se zabranjuju ljudske slobode, da država ide u krivom smjeru, da smo

pred gospodarskim kolapsom, ukratko da je Hrvatska zemlja u kojoj ništa ne valja, te da se u Jugoslaviji živjelo bolje.

Činjenice, pak, govore nešto sasvim drugo: nikad u povijesti nismo živjeli slobodnije i nikad nismo imali bolji životni standard. Na kraju, složio bih se

s izjavom ministra obrane Ivana Anušića iz Bruxellesa: „Jučerašnji prosvjedi ‘Ujedinjeni protiv fašizma’ nisu bili antifašistički, nego protiv Hrvatske i projugoslavenski!“

Kratko, točno i svakom jasno!

JEAN-MICHEL NICOLIER

(nastavak s 2. str. korica)

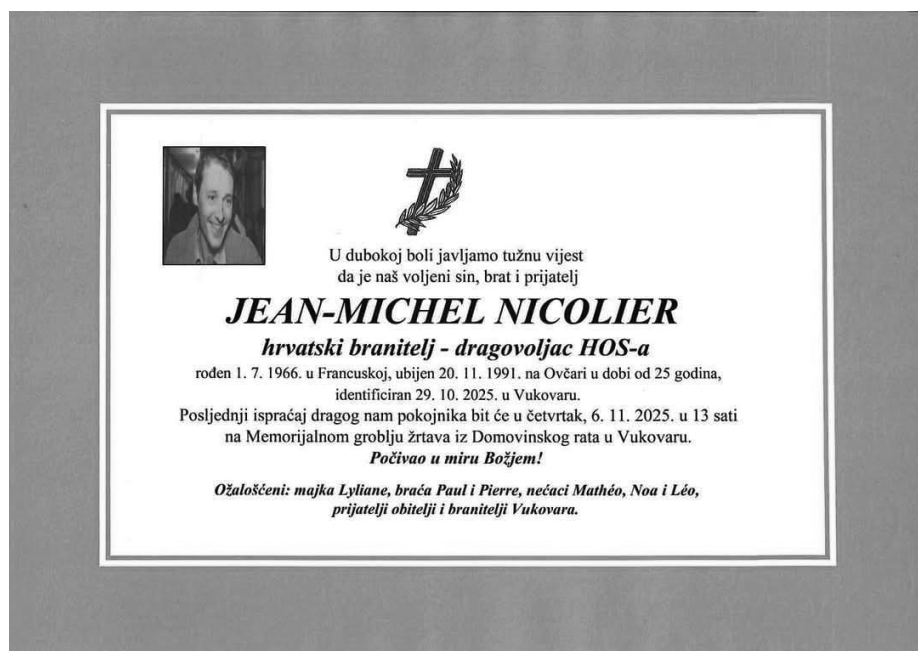
– i dok Jean-Michelova majka oplakuje pronađene kosti svoga sina – pred cijelom postrojbom Hrvatske vojske u Vukovaru – dotle se vrhovni zapovjednik te proslavljene, pobjedničke sakrio u mišju rupu, u nadi da to nitko ne će primijetiti i da ga nitko ne će podsjećati odnosno pitati: A gdje ste Vi, gospodine vrhovni zapovjedniče, bili dok je Francuz Nicolier polagao život za državu kojoj ste sada na čelu, onu istu koju ste nazvali slučajnom državom?!

U kojoj ste mišjoj rupi bili dok je taj mladić – skupa s desetcima tisuća svojih hrvatskih suboraca – patio, trpio, bio ranjavan i na koncu ubijen? Je li Vas sram što niste bili s njima? Je li Vam neugodno biti predsjednikom i „vrhovnim zapovjednikom” ljudima koje se oplakuje i kojima se odaju zaslužene najveće počasti, a koji su ginuli pod hrvatskom zastavom – neki od njih i s natpisom „Za Dom spremni!” – i biste li i sad i njih i njihove oznake „bacili“ u smeće ili „tamo negdje”? Imate li trunak srama, gospodine predsjedniče i vrhovni zapovjedniče?

Vi ste, naime, sebe nazivali čovjekom „s karakterom“, ali – Vi ste čovjek s lošim karakterom, za razliku od jednog Francuza, Jean-Michela Nicoliera, koji Vam pokazuje što je doista karakter! Zato Vas u Vukovaru nije, bilo, ali – zato Vam tamo i nije mjesto!

Vjerujem, dragi prijatelji, da dijelite moje mišljenje. Vjerujem da se u ovim predbožićnim danima sa sjetom prisjećate onih davnih Božića (i božića), koje smo dočekivali u tajnosti, prkošeći i pripremajući se za nove bitke.

Bili su to dani zanosa i ushićenja, neokaljani konzumerizmom koji obi-

lježava današnje dane. Nekad smo se spremali za polnoćku i obiteljsko slavljenje velikoga kršćanskog blagdana; danas nas zatrpavaju reklame, domjenci i marketinške aktivnosti koje sobom donose prazninu i iscrpljenost.

Ipak, mi koji nikad nismo izgubili svijest o simboličnoj vrijednosti slame i jaslica, uživajmo u bogatstvu i jednostavnosti Božića kao blagdana i vjere kao najdubljeg osjećaja kojim smo obdareni upravo zato jer njegujemo i nosimo u sebi takve vrijednosti.

Dragi hrvatski politički zatvorenici, vama i vašim obiteljima sretan i blagoslovljen Božić želi

mr. sc. Marko GRUBIŠIĆ,
predsjednik
Hrvatskog društva političkih
zatvorenika

MJERA

Mjerom ovih riječi
razvezujem zvona
da te pozdrave u kronicama,
postojanim prisegama.
Stupovima mogu konačno reći,
psalam ste svjetlosti,
ono što ima biti
ploča zapisa,
sada vašim uzgonom ravna.
Uokolo uzduh
oživjelo disanje,
životniji zrak
obnavlja pejzaž
Tvojega odjeka,
otisak usana,
sunce Tvojega izlaska
dosluh je jutrenja.

Dragica VRANJIĆ GOLUB

SAMO U NEKIM VOJSKAMA?

Predsjednik vlade se javno pohvalio kako je, u sklopu službenog posjeta Francuskoj, u pariškom Domu invalida položio vijenac pred spomen-ploču u čast hrvatskim pukovnijama u sastavu Napoleonove Velike armije. Bila je to francuska, a ne hrvatska vojska, i nije baš sigurno da su Hrvati u njezinu sastavu željeli ginuti za Napoleonove, francuske ciljeve. Štoviše, smijemo pretpostaviti da su ih tamo vodili neki drugi motivi.

Znamo da su zahvaljujući i tim bitkama bili diljem Europe cijenjeni zbog junaštva – pa se itekako ponosimo time! – a znademo i to da je francuska vladavina u hrvatskim zemljama imala ne samo negativne, nego i neke pozitivne plodove. Iako se povijest ne svodi na nagađanje, mogli bismo ozbiljno razgovarati i o tome da smo svjesni kako bi bez francuske vladavine sudbina krajnjega hrvatskog juga možda postala upitnom.

Sve to znademo, pa nam je drago da se predsjednik vlade prisjetio naših palih sunarodnjaka čak i ako je to učinio više zbog Francuza nego zbog Hrvata. Zato ne ćemo provocirati pi-

tanjem, bi li sličnu gestu napravio nad grobovima Hrvata koji su u Drugome svjetskom ratu pali u sastavu njemačkog Wehrmachta, ratujući na istoj fronti na kojoj su ratovali oni u sastavu Napoleonove Velike armije?

Ne ćemo to pitati čak ni ako znademo da je američki predsjednik Ronald Reagan u svibnju 1985. posjetio njemačko vojno groblje u Bitburgu, u tadašnjoj Zapadnoj Njemačkoj, i da današnje njemačke vlasti također skrbe o grobovima vojnika Wehrmachta baš svugdje, dakle i tamo gdje su bili okupatori.

Ništa od toga ne ćemo pitati, ali hoćemo pitati: kani li predsjednik vlade posjetiti grobove hrvatskih vojnika, palih pod hrvatskom zastavom. Primjerice, onih u Jazovki, ili onih na preorano-me mirogojskom groblju? To bi nam jamačno značilo i više od hvalevrijedne Plenkovićeve pariške geste. Prema

Plenković je prije predavanja položio vijenac pored spomen-ploče u čast hrvatskim pukovnijama u sastavu Napoleonove Velike armije.

Andrej Plenković

@AndrejPlenkovic · Follow

Povodom službenog posjeta Francuskoj, zajedno s francuskim ministrom rada i solidarnosti @JPFarandou, u Domu invalida položio sam vijenac pred spomen-ploču u čast hrvatskim pukovnijama u sastavu Napoleonove Velike armije. Hrvatska i Francuska saveznice su na europskoj i globalnoj [Show more](#)

11:42 AM · Dec 8, 2025

onoj starinskoj: ovdje je, naime, Rod, ovdje treba skakati! (D. F.)

SMAKNUĆA U OSJEČKOM ZATVORU 25. LISTOPADA 1945. TUŽNA OBLJETNICA

Na zidu osječkoga Okružnog zatvora stoji spomen-ploča u znak sjećanja na žrtve masovne likvidacije zatočenika koju su počinile jugoslavenske komunističke vlasti 25. listopada 1945. godine. Spomen-ploču je deset godina postavila Zajednica žrtvoslovnih udruga Osječko-baranjske županije. Nije to išlo sasvim glatko, jer su se tadašnje gradske vlasti žestoko protivile tekstu

Piše:

Marko KRZNARIĆ

žrtvoslovnih udruga OBŽ-a Marko Krznarić prisjetio se još jednom što je i kako je bilo u jesen 1945., istaknuvši da se žrtve jugoslavenske komunističke represije i zločina moraju ekshumirati i

ralo utišati gromoglasnim eksplozijama ručnih bombi i rafalima strojnica.

I tako je sudbina njih 48 završena na najsuroviji način u zatvorskim ćelijama, a ne pred strjeljačkim vodom na gradskoj streljani u Gradskom vrtu.

Netko bi mogao reći, smrt je bila njihova sudbina na ovaj ili onaj način, ali nije to baš tako. Nije bilo tako, jer nji-

Marko Krznarić i p. Ivan Matić na komemoraciji osječkih žrtava

kojim se podsjećalo da je 48 uznika bacanjem ručnih bombi brutalno smaknula „komunistička OZNA“. Tim otporom se htjelo poštediti komunizam, a što bi bilo da je uz pridjev “komunistički“ stajalo još i „jugoslavenski“ – jer zločin jesu počinile jugoslavenske komunističke vlasti i baš u ime Jugoslavije (a ne možda u ime neke boljševičke, komunističke Hrvatske!), može se samo zamisliti.

Na ovogodišnjoj komemoraciji, održanoj točno na obljetnicu toga stravičnog zločina, predstavnik Zajednice

dostojno pokopati.

Molitvu je predvodio pater Ivan Matić. A da se ne zaboravi ovaj tragični događaj, pročitana je prigodan govor :

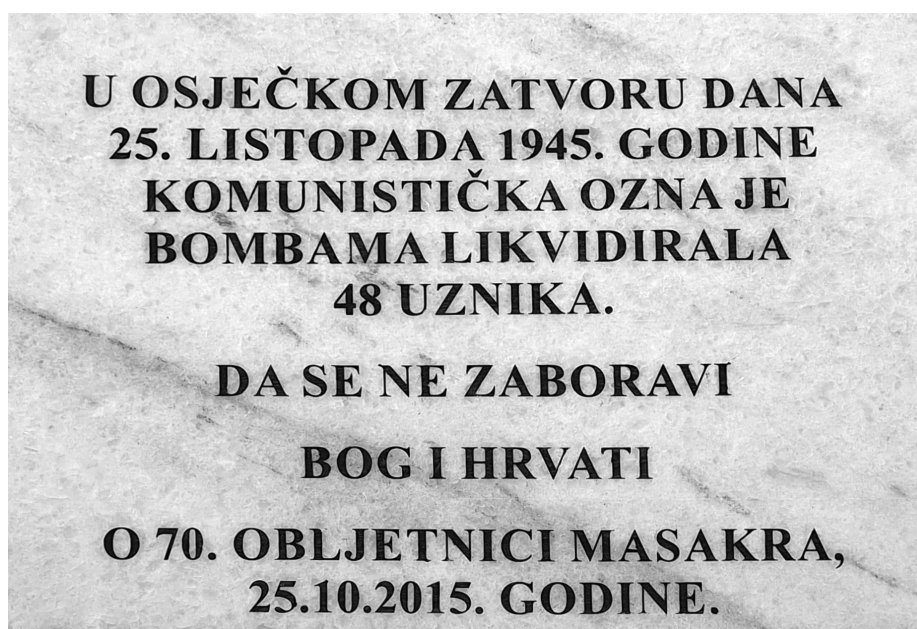
„Dragi prijatelji!

Danas je točno 80 godina otkad se u ćelijama ovoga zatvora dogodio krvavi zločin. Toga 25. listopada 1945. godine osuđenici na smrt su zatražili svoja prava, na način koji je po ocjeni zatvorskih čuvara bio previše bučan, pa ih se mo-

hove presude kažu ovako: Kriv je što je bio član zločinačke organizacije (ustaškog pokreta, Kulturbunda, kulturne zajednice Mađara ...), kriv je što je bio pripadnik neke od vojnih postrojbi koje su se borili protiv NOV Jugoslavije, kriv je što je neutvrđenog dana sudjelovao u progonu neutvrđenog broja Srba koji su odvedeni u logore i nikada se nisu vratili (?), a zapravo su bili zarobljeni kao partizani i poslani u njemačke logore (Mauthausen, Dachau...) o čemu svjedoče arhivski dokumenti.

Ovakve presude su se donosile „serijski“ po nekoliko dnevno, a sudac vojnog suda u Osijeku, kapetan Andrija Jurišić, bio je rekorder po broju izrečenih smrtnih presuda. Za ono vrijeme (nekima i danas) to je izgledalo skoro normalno: „dobri sude zločestima“, na način da ovi drugi svoje grijeh plaćaju životima i naravno imovinom koju oni prvi oduzimaju i prisvajaju.

Dok se prisjećamo 48 uznika ovdje umorenih i odvezenih u šumu Breza kod Poganovaca, moramo se sjetiti i onih više od 200 njihovih supatnika koji su svoj život okončali pred strjeljačkim vodom na streljani u Gradskom vrtu, a što je dokumentirano u matičnim knjigama umrlih. Mjesto njihova pokopa je bila tajna, ali se ipak saznala: zbog zdravstveno-higijenskih razloga njihove posmrtno ostatke su preselili kod Novogradskog groblja, a danas to zovemo „Parking u ulici Petra Svačića ili bivša Feđika“.

Zbog svega toga mi nastavljamo istraživanja i otkrivanja istine kojom razotkrivamo laži i obmane kreirane prije 80

godina od strane jugoslavenskih komunističko-antifašističkih zločinaca.“

I pritom se ne ćemo umoriti.

PUBLIKACIJE KOJE SE MOGU NABAVITI U HRVATSKOM DRUŠTVU POLITIČKIH ZATVORENIKA

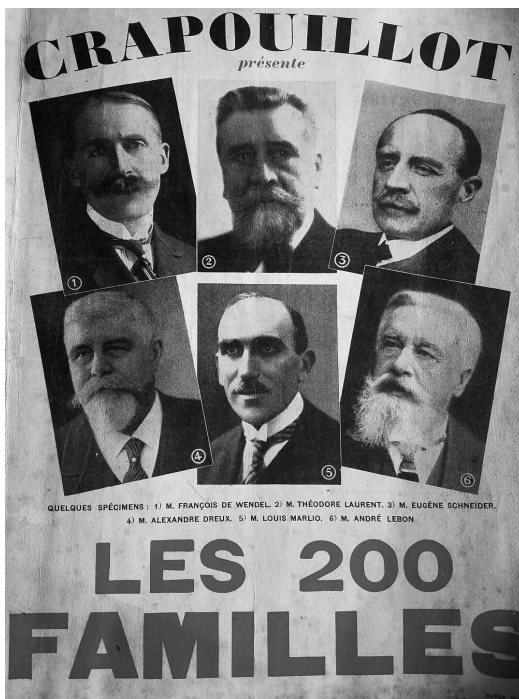
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-2008. (br. 1-201), 4 CD-a	27 €	Srećko ILIĆ, Verbalni i ini delikti u Titovom režimu , Zagreb, 2023.	20 €
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-1997.; 1998.-2002. (br. 1-129), 2 CD-a	8 €	Macelj 1945 - monografija	20 €
POLITIČKI ZATVORENIK 2003.-2005. (br. 130-165), CD	3 €	Petar MAMIĆ – Fabijan DUMANČIĆ, Jugoslavenski komunistički zločin: Strijeljane osobe u Zagrebu 1945.-1946. , HDPZ, Zagreb, 2022.	20 €
POLITIČKI ZATVORENIK 2006.-2008. (br. 166-201), CD	3 €	Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugome svjetskom ratu i poraću (Izdanje HDPZ – Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo)	20 €
POLITIČKI ZATVORENIK 2009.-2013. (br. 202-255), CD	3 €	Drago SUDAR, Odrastanje u Titovim zatvorima , HDPZ, Zagreb, 2014.	10 €
Damir BOROVIČAK, Gvozdansko. Hrvatsko velejunaštvo bez svjetskog uzora , Zagreb, 2012.	16 €	Mara ČOVIĆ, Sjećanje – Svjedočenje , Rijeka, 1996.	5 €
Ivo BJELOKOSIĆ, Svećenik matični broj St. Gradiška 2019 , HDPZ – Podružnica Dubrovnik, Dubrovnik, 2002.	10 €		

VLADAVINA 200 OBITELJI

Zahvaljujući valu bahatosti, korupcije i pljačke koja je doista premrežila hrvatsku državu, tvrdnja da je predsjednik Tuđman priželjkivao ili čak *programirao* „Hrvatsku kojom vlada 200 obitelji“, odigrala je prethodnih godina i desetljeća važnu ulogu u rehabilitaciji i afirmaciji novojugoslavenskih – izvorno mahom komunističkih – krugova.

Upućeniji znaju da je posrijedi klasična ljevičarska, komunistička poštapalica izgrađena zacijelo na odredbama napoleonskog zakona o Francuskoj banci iz 1806. godine. Krilaticom o 200 obitelji koje vladaju Francuskom obilno se 1930-ih godina, nakon velike svjetske gospodarske krize i Kominternina zalaganja za stvaranje Pučke fronte s njezina VII. kongresa, koristila francuska komunistička partija. Objavljeno je mnoštvo članaka i nekoliko knjiga koje su trebale potaknuti osiromašeno pučanstvo da se prikloni ljevici.

Kako je posrijedi uobičajeni obrazac koji se i danas primjenjuje, kao zanimlji-

vost donosimo izvadak iz članka Otokara Keršovanija, pisan na „hrvatsko-srpskom“ jeziku i objavljen 1940. u *Izrazu*, časopisu koji je u veljači prethodne godine pokrenula Komunistička partija Jugoslavije:

„Već godine 1914 njemački privredni stručnjak Lansburg [Alfred Lansburgh, op. prir.] pisao je u časopisu *Die Bank* da 300 osoba vlada Njemačkom, a da će se s vremenom taj broj sniziti na 50 i manje. Šest godina prije francuski privredni pisac Lisi je pisao: ‘Francuska republika je finansijska monarhija...’ U osnovi postoji francuska oligarhija (tj. finansijska vlast malog broja ljudi); ona vlada nad štampom i vladom. Prije nekoliko godina pak ustanovljeno je da ‘200 obitelji vlada Francuskom’“ (JUNIUS [Otokar KERŠOVANI], „Proširenje rata i planovi o ekonomskoj organizaciji Evrope“, *Izraz – časopis za sva kulturna pitanja*, 2/1940., br. 10, 560.-564., objavljeno i u: O. KERŠOVANI, *Izbor članaka*.

Izbor, napomene, predgovor i pogovor Nusret Seferović, Kultura, Beograd, 1960., 157.)

Jedno je borba protiv korupcije, kriminala i nepravde, a drugo je nasjedanje protivničkoj propagandi, zar ne? (D. S.)

ET VOICI LES 200 FAMILLES...

LES MIRABAUD

Originaire d'Aiguesvives (Gard), la famille MIRABAUD émigra à Genève après la Révocation de l'Édit de Nantes par Louis XIV. L'un de ses membres fonda à Milan, en 1814, une banque qui prospéra vite, car elle fut chargée d'emprunts d'Etat. En 1846, son descendant, LOUIS-HENRI, s'établit comme banquier à Paris. Il se maria la même année avec Mlle ADELAÏDE PACCARD, fille du banquier BARTHELEMY PACCARD (autre Genevois établi à Paris). La jeune Banque Mirabaud se fonda aussitôt dans la Banque Barthélemy, Paccard et Cie, qui existait déjà en 1828. C'est cette banque qui existe encore sous le nom de Banque Mirabaud et Cie. Au cours du siècle de son existence, elle a changé de noms diverses fois: Mirabaud, Paccard et Cie; Mirabaud, Paccard, Puerari et Cie; et enfin le nom actuel.

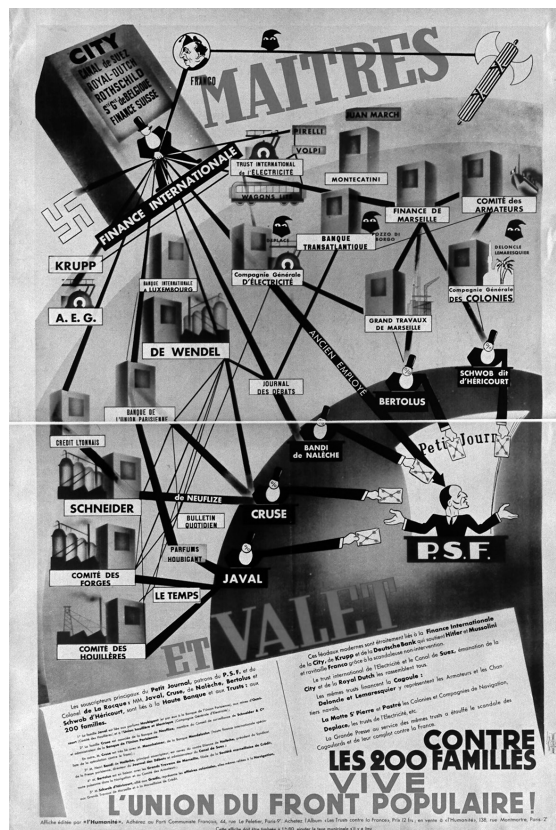
La banque de la famille Mirabaud absorba la Banque d'Eichthal, qui existait sous la Restauration. Aussi, dans la banque actuelle, voit-on figurer parmi les associés M. ROBERT D'EICHTHAL et MM. HENRI et JACQUES PUERARI, en même temps que MM. EUGÈNE et PIERRE MIRABAUD et M. JEAN BOISSONNAS, leur cousin. Cette banque est donc une banque familiale, car les d'EICHTHAL et les PUERARI sont alliés par les mariages aux MIRABAUD.

Lorsque l'on voit dans un conseil d'administration un d'EICHTHAL ou un PUERARI ou un BOISSONNAS, c'est exactement comme si l'on y voyait un MIRABAUD. La famille est représentée. Et c'est la famille qui constitue la cellule sociale permanente. Lorsqu'un membre meurt, il est remplacé,

De haut en bas: J. de ROTH-SCHILD, François de MARSAL, F. de WENDEL, MILLERAND

dans les conseils d'administration, par un autre membre qui parfois peut porter un autre nom que celui du défunt. Lorsque l'un d'eux mourut M. WILLIAM D'EICHTHAL, marié à une MIRABAUD, il fut remplacé comme administrateur dans les diverses sociétés où il siégeait, par son fils ROBERT D'EICHTHAL ou par un MIRABAUD ou par un PUERARI.

Augustin HAMON.
(SUITE EN 4e PAGE, 1re COLONNE)

EUGEN KVATERNIK: DVJESTOTA OBLJETNICA ROĐENJA

U povodu 200. obljetnice rođenja hrvatskog revolucionara i suutemeljitelja Stranke prava, dr. Eugena Kvaternika (31. listopada 1825. - 11. listopada 1871.), objavljujemo prešućivani i zaboravljeni prigodni članak tada mladog studenta prava, a kasnije poznatoga hrvatskog povjesničara i političkog emigranta Jere Jareba koji je pod naslovom „Pov[i]jesna Rakovica“ objavljen u *Ustaškoj mladeži - Omladinskom prilogu 'Ustaše'*, 1/1941., br. 11, 12. X. 1941., str. 3.-4.:

*

Kvaternik, čim je stupio u javni život, ima pred sobom jasni cilj: stvaranje Nezavisne Države Hrvatske. Za taj se cilj on bori već za Bachova apsolutizma. Radi njega odlazi dragovoljno u progonstvo: u Rusiju, pa odatle u Italiju i Francusku i tamo s evropskim državicima stvara planove o uskrsnuću drevne Hrvatske Kraljevine. Za taj se cilj bori i na saboru 1861. godine. Kasnije kad je potjeran iz Austrije, opet s evropskim državicima stvara planove o zajedničkoj borbi protiv Austrije, iz koje bi izišla Nezavisna Hrvatska. Ali planovi ostaju planovi. Sebična Evropa nema interesa za Hrvatsku.

Vrativši se u domovinu Kvaternik nastavlja borbu. Glavni je suradnik Matokova „Hrvata“, koji izlazi 1868. do 1870. Izdaje se u dva sveska rasprava „Istočno pitanje i Hrvati“. Po prestanku izlaženja „Hrvata“ sam pokreće 1871. „Hrvatsku“, kao glasilo stranke prava. Kvaternik zna, da je sada došlo njegovo vrijeme, i stoga neumorno radi. Stvara se nagodba. Hrvati su nezadovoljni s njom. Austrija obećaje federalizaciju carevine, a Mađjari i dalje ugnjetavaju Hrvate. Narodna opozicija traži s jedne stra-

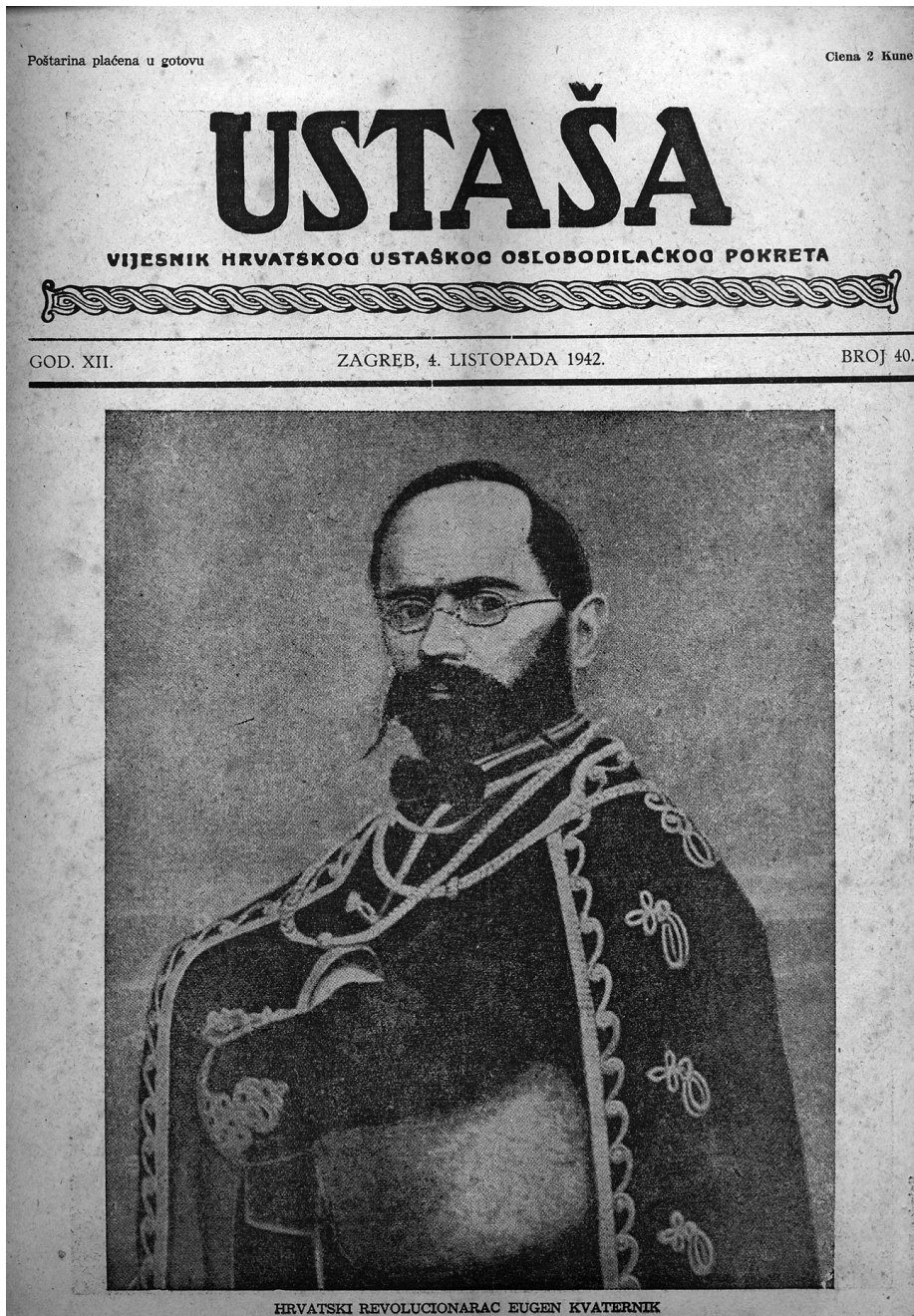
Eugen Kvaternik (1825.-1871.)

ne samostalnu Hrvatsku, a s druge se strane dogovara s Mađarima, kako bi priznala nagodbu.

U Hrvatskoj sve vrije. Krajina je osobito nezadovoljna.. Već od 1848. traži sjedinjenje s Banskom Hrvatskom, ali to ne dozvoljava „Njegovo veličanstvo premilostivi car i kralj“, uz to još sjeća narodnih šuma i novi porezi. Kvaternik vidi da je došao čas ili... ili... Više izlaza nema, sve je pokušano. Ili po-

bijediti: uspostaviti Nezavisne Državu Hrvatsku, ili časno poginuti i time postati svjetionikom budućim pokoljenjima i pokazati stranom svijetu, da Hrvati nisu nikakvo roblje.

Koncem rujna 1871. kreće Vjekoslav Bach, Kvaternikov suradnik iz Zagreba u Munjavu (kod Ogulina) k tetki Emiliji Paunović, poštarici. Bach uzme iz poštanske blagajne 15.000 forinti, koji su bili potrebni za ustanak.

Po tom otidje u Broćanac k Radi Čuiću, gdje je sakriven čekao Kvaternikov dolazak.

Medjutim Kvaternik odlazi iz Zagreba početkom listopada u Karlovac. U Karlovcu se sastaje sa svojim vjernim Rakijašem, te skupa krenu u kolima preko Veljuna i Slunja u Broćanac, gdje su stigli 7. listopada uveče. Te je večeri imenovana hrvatska vlada. Predsjedništvo je preuzeo Kvaternik. Ministrom za unutarnje poslove imenovan je Petar Vrdoljak. Ministrom rata Ante Rakijaš. Državnim rizničarom Vjekoslav Bach. Glavnim zapovjednikom svih ustaških snaga imenovan je Rade

Čuić. Ante Turkalj imenovan je velikim županom ogulinskim.

U nedjelju 8. X. rano ujutro planula je buna. Kvaternik je razvivši hrvatsku zastavu s pratnjom i četom od 200 ustaša ušao u Rakovicu, gdje je u kući trgovca Ive Čuića bio glavni ustaški stan. Pri ulasku u Rakovicu zarobljeno je nekoliko carskih časnika. Istoga su časa uz Ustaše pristala sljedeća sela: Rakovica, Broćanac, Brezovac, Mašvina, Plavča Draga i Močila. Da bi uhvatili vezu s Bosnom odluče zauzeti Drežnik, ali im ne uspije radi odlučnosti tamošnjeg zapovjednika Dursta. O tome kasnije vojni izvještaj kaže:

„Ovaj neuspjeh u Drežniku zadao je ustašama prvi udarac. Kapetan Durst je doveo do toga svojim odlučnim, taktičnim i opreznim nastupom.“

Istoga dana izdane su u Rakovici tri državne naredbe.

I. Proglas narodne hrvatske vlade na sve izvanjske povjerenike narodne vlade, koji imadu narodu objaviti i objasniti ova načela, koja ravnaju narodnim vlastima, pozvavši narod prije svega na dužnu poslušnost:

1. Sve žive sile naroda upravljene su na oslobodjenje naroda ispod austrijsko-madžarskog gospodstva.

2. Jednakost pred zakonom.

3. Pravedno sudstvo.

4. Općina odgovora za sigurnost osoba i imetka, ona si sama obavlja poslove svoje administracije i sudovanja.

4. Svatko mora primiti povjerenu mu službu.

5. Sudjelovanja nema za vrijeme narodnog ustanka, a izdat će se naknadno posebne naredbe o postojećem zakonu za vrijeme ustanka.

6. Ukidaju se regimentne i uvadjaju slobodne županije.

7. Svećenici obih vjeroispovijedanja imadu narod poučiti u ljubavi i slozi kršćanskoj.

II. Od strane narodnog vojničkog zapovjedništva.

Knez mesta ili općine Rakovca dobiva zapoved, da sve u istom okružaju nalazeće zemljomeračine k sebi pozove i da oni svoje stvari od merenja taki ogulinskome županu i rakovičkome knezu na ostavu predati imadu.

U Rakovcu 8. listopada 1871., kakoti ustanka za hrvatsku slobodu prvi dan.

Rade Čuić, vojskovodja

III. Najzad izdan je Antunu Turkalju „državljaninu hrvatskom“ ovaj dekret „u ime narodne hrvatske vlade“:

„Imenujete se ovim poglavarom za vojničku struku za opseg županije ogulinske sa vlašću nad životom i smrću u izvršivanju vaše službe. Vi ste odgovorni pod smrtnom kaznom pre-

uzeti povjerenu službu i pod istom kaznom odgovarate za točno i vjerno izvršivanje povjerene vam vlasti.

Dano iz glavnog stana narodne hrvatske vojske, kao iz sjela narodne hrvatske vlade. U Rakovcu dne 8. listopada 1871., kanoti dana uzdignuća naroda hrvatskoga za slobodu i nezavisnost.

Izvršenje ovoga dekreta nalaže se vrhovnom vojničkom hrvatskom zapovjedništvu.

M. P. (pečat hrvatske narodne vlade).

Dok se je to odigravalo u Rakovici, vijest se o buni širila po čitavoj Krajini. Ogulinska, slunjska i otočka regimenta sabirale su vojsku, da bi ugušile ustanak. Zapovjednik Vojne Krajine general Molinari, obaviješten je o buni tek 9. X. u jutro. Odmah je o tome obavijestio cara i mađarskog ministra predsjednika Andrassyja i izdao naredbe, kako će se ustanak ugušiti.

Ustaše 9. X. u jutro otidju s većom četom u Plaški prenočivši u Plavča Drazi, misleći da će im se pridružiti tamošnja kumpanija.

Medjutim je ogulinska regimenta ovu kumpaniju bila već povukla u Ogulin. Kvaternik je s ustašama došao u Plaški 10. X. oko podne. Službu Božju obavio je pravoslavni paroh Samuilo Popović, jer katoličkog svećenika nije bilo. Ustaše u Plaškom nisu naišle na odziv, naprotiv tamošnji pravoslavci, koji su se već osjećali Srbima, počeli su širiti medju ustašama lažne vijesti, da je Kvaternik mađaron, plaćenik Mađara, da ih vara i slično. Trgovac Jovo Trbojević došao je vojskovodji Radi Čuiću i rekao mu: „Rade, po Bogu brate, što učini, ako Boga znaš! Ta tebi su ove ništarije i krvni dušmani našega srpskoga imena i naše svete pravoslavne vjere zavrtili mozgom. Zar ti, nesretniče, da dižeš oružje protiv našega cara, komu smo mi prisegli vjernost i koju smo mi vaz-

Otisak pečata Kvaternikove hrvatske narodne vlade

da čuvali kao svetinju? Podla je laž, da je carstvo propalo i da se sav naš narod pobunio i priključio ustanku. Ni ja ni drugi čestiti ljudi ne ćemo ništa da znamo od takova posla, što ga je taj lopov Kvaternik zakuvao.“

Čuić zbunjen odgovori: „Brate Jovo, hvala ti od srca, što si mi otvorio oči. Dajem ti vjeru, da ovi ljudi, koji nas navedoše na tanak led, više živi ne će vidjeti Rakovice.“

Dakle, urota je bila gotova. Oko 4 sata poslije podne dodje vijest, da ogulinska regimenta dolazi u Plaški. Medju ustašama nastalo je komešanje. Od 1700 ustaša koji su došli u Plaški, s Kvaternikom je otišlo natrag svega 400. Oni se utabore u Ljupči, nedaleko od Močila, u nadi, da prebjegnu u Bosnu. Ali je Turska već 9. X. bila obaviještena o svemu i pojačala granične čete.

Medjutim, dok su ustaše bile u Plaškom, major otočke regimente Ratković udje s vojskom u Rakovicu 10. X. Izdajica Miloš Kosanović tada javlja majoru Rašiću sljedeće: „Gospodin major! Javljam Vam, da su se ustaše utaborili u Ljupči planini i da smo ih nas 30 ljudi iz Močila ostavili i da ćemo im kod kuće Maksima Momčilovića postaviti zasjedu, pa ih pogubiti. Ali se bojimo, da će nam Broćančani

i Brozovčani, koji su s njima, popaliti kuće. Neka se stoga zorom nadje kod nas odred vojnika, jer su ustaše zatvorile našu gospodu oficire i kažu, da će ih pogubiti, čim pade prvi hitac. Mi smo ali preslabi, Ja i Maksim Momčilović odlučili smo svaki svoga čovjeka (t. j. Kvaternika i Rakijaša) ustrijeliti.“

Rašić o svemu obavijesti Ratkovića, a ovaj pošalje vojsku, da pomogne izdajicama.

11. X. odigrala se tragedija. Ustaše su napadnuti iz zasjede. Na čelu čete išao je Rakijaš, koji je odmah pao. Izdajica Čuić uspio je nekako pobjeći u Bosnu, pa odatle u Srbiju, te se ne zna, kako je svršio.

U kočiji je bio Kvaternik s Bachom i obojica su na mjestu ubijeni. Smrtne ostatke Kvaternika, Bacha i Rakijaša pokopaše na putu iz Rakovice prema Drežniku, odakle ih Braća Hrvatskog Zmaja 1921. prenesoše u zagrebačku katedralu.

Prijeki sud sastao se istog dana.

Vojnički izvještaj o presudi glasi: „Graničar Marko Milošević, graničar Ilija Šaša, rekrut Petar Čuić, graničar Petar Tepavac, rekrut Joso Strgar, infanterist Petar Ugarković i graničar Janko Čuić – u dne 16. o. mj. održanom prijekom sudu, te: graničar Jozo Čuić, podbaša Filip Milanović, graničar Petar Došen i rekrut Miladin Šaša – u dne 19. o. mj. održanom prijekom sudu... osudjeni su na smrt na vješalima... izuzevši Miladina Šašu, jer je on, uvaživši pretežne razloge za pomilovanje, osudjen na kaznu lišenja slobode osamnaest godišnjom teškom tamnicom“.

Tako je to svršilo! Izlišno je govoriti, zašto Rakovica nije uspjela! Kvaternik je ispunio svoj životni poziv, pokazao je put kojim treba ići.

Mrtav Kvaternik više je zla nanio neprijateljima Hrvatske, nego da je ostao živ.

Transport djece iz Srbije

Obrazac A.

RAZGLEDNICA

S. Perić Aleksander

Razgledač mrtvaca u Zagrebu.

A. Pitanja koja se tiču svakog mrtvaca

Tek. broj	Pitanje	Odgovor
1	Prezime i ime pokojnika, a kod male djece i roditelja	<i>Utković Petar br 1466</i>
2	Vjeroispoviest	<i>?</i>
3	Za pokojnika s vlastitim priradom zvanje ili zanimanje te svojstvo u kojem se osoba bavila tim zanimanjem	<i>—</i>
4	Ako pokojnik nije imao vlastitog prirada, zvanje ili zanimanje onoga, koji ga je uzdržavao, i svojstvo u kojem se bavi svojim zanimanjem	<i>—</i>
5	Posljednje stalno boravište pokojnika (mjesto, občina, kotar, kod većih mjesta ulica i kućni broj)	<i>?</i>
6	Rodno mjesto	<i>?</i>
6a	Zavičajna občina	<i>?</i>
7	Dan rođenja (Ako ovi podatci nisu poznati, ima se kod djeteta izpod jednog mjeseca upisati broj navršenih dana kod djeteta izpod dvije godine broj navršenih mjeseci, a za starijeg pokojnika broj navršenih godina).	<i>oko 16 mjes.</i>
8	Obiteljsko stanje (da li je oženjen, neoženjen, udovac, zakonito razstavljen ili udata, neudata, udovica, zakonito razstavljena, kod djece do 5god. i mrtvorodne zakonito ili nezakonito)	<i>—</i>
9	Spol	<i>muško</i>
10	Materinski jezik	<i>—</i>
11	Mjesto smrti, (ulica i kućni broj. Ako je umro izvan Zagreba, mjesto, občina, kotar).	<i>Zagreb, Hukuljevića 19</i>
12	Dan i sat smrti	<i>28. X. 1942 5h</i>
13	Dan i sat pokopa	<i>30. X. 1942. u 10h</i>
14	Uzrok smrti (prema imeniku uzroka smrti. U slučaju silovite smrti treba uz oznaku „samoubojstvo“, „ubojstvo“ ili „nezgoda“ potanko navesti način i sredstvo, a po mogućnosti i uzrok)	<i>Bronhopneumonija</i>
15	Ime liječnika, koji je liječio pokojnika	<i>Dr. Ristović</i>
B. Pitanja, koja se tiču samo oženjenih (udatih)		
16	a) Koje je godine sklopljen brak, koji je razrišen smrću pokojnika, kojega se tiču podatci pod A.	<i>Prevoz, brzo u ukop na grad. trošak</i>
	b) Koliko je u tom braku rođeno djece (i mrtvorodne)	
	c) Koliko je od te djece još na životu	
	d) Koliko je godina pokojnikovoj živoj ženi ili pokojničnom živom mužu.	
C. Napomene za posebne slučajeve		
17	a) Je li pokojnik umro u kojem javnom zavodu, i to u kojem ili je mrtvo tijelo nađeno.	<i>dječji dom, Hukuljevića 19</i>
	b) Treba li zdravstveno-redarstvenih mjera ili treba izvršiti sudbeno-liječnički izvid	<i>—</i>
U ZAGREBU, dne <i>28. listopada</i> 1942.		
		Razgledač mrtvaca: <i>[Signature]</i>

slika 4.

osobnim podacima (ali i s neupisanom narodnošću i vjerskom pripadnošću) (slika 3). Iz dokumenta br. 4 doznajemo

da je, nažalost, tri tjedna kasnije (28. listopada), usprkos nastojanjima liječnika dr. Ristovića, umro od akutne upale

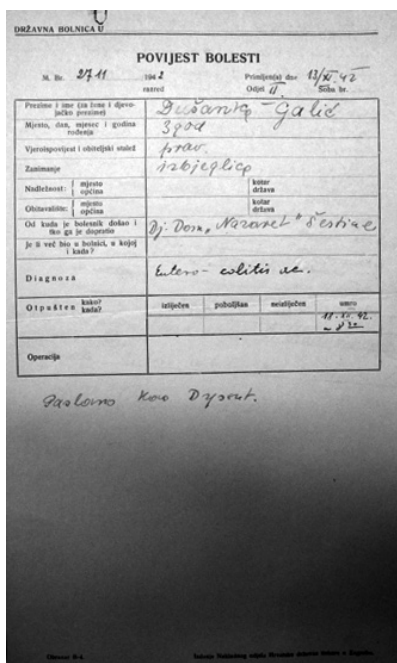
pluća (bronhopneumonije) te je o trošku grada Zagreba prevezen na Mirogoj, gdje je i pokopan na grobnom polju 142.

Primjer drugi: Dušanka Galić

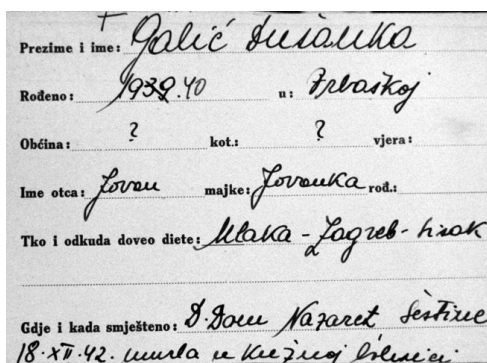
Srpkinja Dušanka Galić, rođena 1939. u Vrbaškoj, prema službenome poimeničnom popisu jasenovačkih žrtava, ubijena je u Jasenovcu 1944. godine (slika 5). Za-pravo ju u studenome 1942. kao izbjeglicu pravoslavne vjeroispovijesti nalazimo u šestinske dječjem domu Nazaret (slika 6). Doznajemo da joj se roditelji zovu Jovan i Jovanka, i da je preko Mlake dovezena iz Siska (slika 7), ali je od akutne upale crijeva (enterokolitisa) usprkos liječničkoj njezi umrla 18. studenoga 1943. (slika 8) te je o trošku grada Zagreba pokopana na istome, 142. polju mirogojskoga groblja (slika 9).

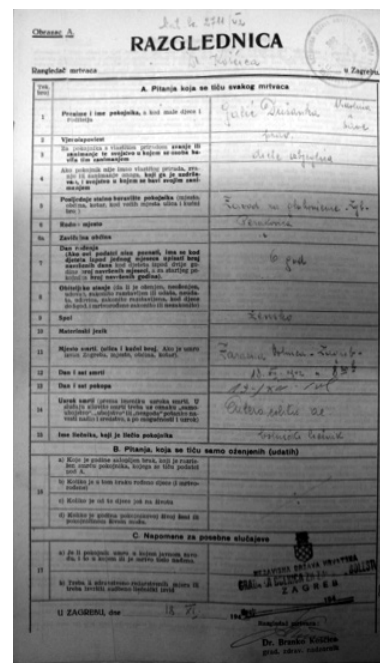
slika 5.

slika 6.

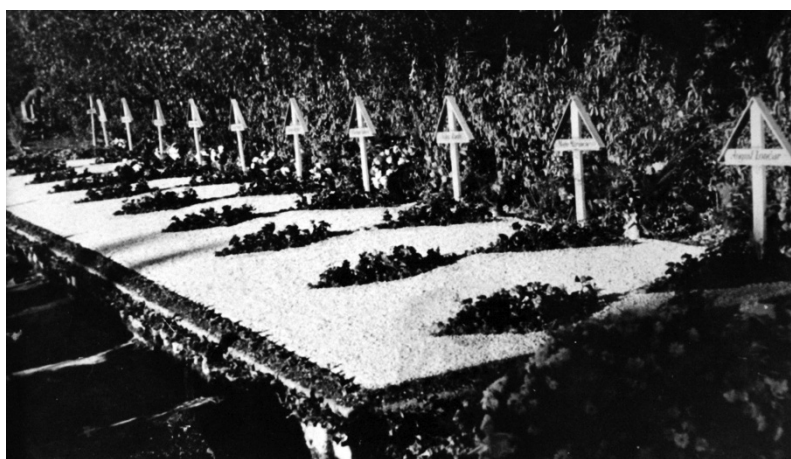
slika 7.

slika 8.

Primjer treći: Rom Kalanj iz Detkovca

Ako čovjek na službenome poimeničnom popisu JUSP-a Jasenovac upiše prezime Kalanj, muškarac, rođen u Detkovcu, općina Gradina, dobit će – prebrojite na idućim stranicama našega lista ili pogodite! – koliko desetaka rezultata. Pogađajte dalje: je li svaki Rom iz Detkovca nosio prezime Kalanj, jesu li svi imali nesreću smrtno stradati u Jasenovcu baš 1941. godine, ili je jedan čovjek upisan 80 puta? Bi li on možda mogao biti upisan i trista puta? Ili tisuću, da se zadovolji Aleksandra Rakovića? Pogađajte i pouzdajte se u znanstveni karakter pogađanja! Jednako je znanstveno kao gatanje iz leta ptica.

slika 9.

JUSP Jasenovac

Djelatnosti

Poimenični popis žrtava

KL Jasenovac

HR ENG

JUSP
Jasenovac

Djelatnosti

Poimenični popis žrtava

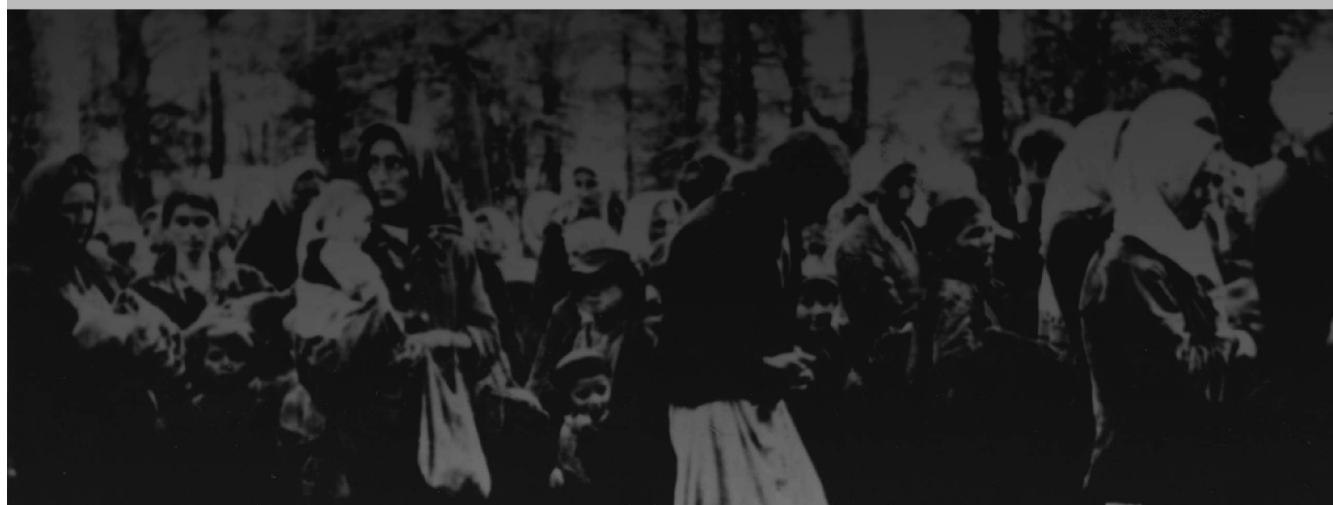
KL
Jasenovac

INFO VIJESTI

Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Zahjev za ispis podataka iz Poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Popis kratica/izvora u poimeničnom popisu žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Poimenični popis žrtava | Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Parametri pretrage:

Prezime: Ime:

Općina rođenja: Mjesto rođenja:

Godina rođenja: Logor:

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM

idi na stranicu od 2

sljedeća >>

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM

idi na stranicu od 2

sljedeća >>

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM

idi na stranicu od 2

sljedeća >>

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
			idi na stranicu	od 2		slijedeća >>

[INFO](#) [VIJESTI](#) [HR](#) [ENG](#)

SPOMEN PODRUČJE **jasenovac** MEMORIAL SITE

JUSP Jasenovac
Djelatnosti
Poimenični popis žrtava
KL Jasenovac

HR ENG
JUSP Jasenovac
Djelatnosti
Poimenični popis žrtava
KL Jasenovac
INFO VIJESTI

Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Zahjev za ispis podataka iz Poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Popis kratica/izvora u poimeničnom popisu žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Poimenični popis žrtava | Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Parametri pretrage:

Prezime: Ime:

Općina rođenja: Mjesto rođenja:

Godina rođenja: Logor:

Prikaži

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM

<< prethodna idi na stranicu 2 od 2

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
<< prethodna			idi na stranicu	od 2		

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-MUŠKARAC	-		GRADINA	DETKOVAC	ROM
<< prethodna			idi na stranicu	od 2		

Primjer četvrti: Artur Stein

Na službenom poimeničnom popisu jasenovačkih žrtava nalazi se i vinkovački Židov Artur Stein (slika 11). Židovski biografski leksikon ga ne spominje, a na stranicama JUSP-a Jasenovac se navodi da je rođen (možda) 1911., a da su ga u Jasenovcu 1942. ubile ustaše.

U stvarnosti su ga Nijemci (RSHA – Reichssicherheitshauptamt) 13. svibnja 1943. odvezli u Auschwitz (Slika 12), gdje je registriran pod br. 121.730 (Slika 13). Tamo se navodi da je rođen 19. siječnja 1914., da je po zanimanju bravar i da je živio u Slavonskom Brodu. Umro je u logoru Mauthausen 14. travnja 1945. (Slika 14), što je 2016.

potvrdila i arhivska služba koja se bavi dokumentacijom logora u Auschwitzu (Slika 15).

Dakle, nisu ga hrvatske vlasti ni uhitile ni zatvorile, ni transportirale u Auschwitz niti usmratile u Mauthausenu, ali – svejedno – za „Narodnu Republiku Hrvatsku“ ubijen je u Jasenovcu.

Id.	Ime i prezime	Br. u.	Data ur.	Priznal. Data	Data	Priznal. Data
2751.	Duffus Leon	120862	1200	grecia	9.5.43	
2752.	Flaventa Oskar	120872	1.	9.1922	*	9.5.43
2753.	Flaventa Poppe	120873	9.	9.1911	*	9.5.43
2754.	Gottgasse Jacques	120883		1916	*	9.5.43
2755.	Hannal Doreth	120941		1921	*	9.5.43
2756.	Mascheron Bart	120956		1913	*	9.5.43
2757.	Morok Sabatay	120957		1.1921	*	9.5.43
2758.	Moschikow Sabatay	120979		1914	jasenov.	9.5.43
2759.	Hannal Hala	120981		1913	grecia	9.5.43
2760.	Mascheron Jacob	120984	30.	9.1911	*	9.5.43
2761.	Mannheim Joseph	120989	12.	2.1902	*	9.5.43
2762.	Katan Moshe	121024		1917	*	9.5.43
2763.	Oswald Isary	128031	18.	7.1920	*	9.5.43
2764.	Pitchoh Leon	121059		1911	*	9.5.43
2765.	Pitchoh Abram	121060		1908	*	9.5.43
2766.	Pardo Jozef	121052		1925	*	9.5.43
2767.	Pitchoh Carlo	121061		1912	*	9.5.43
2768.	Pouane Arid	121095		1921	*	9.5.43
2769.	Struma Jacques	121097	4.	1.1912	*	9.5.43
2770.	Tatari Mordehai	121178		1914	*	9.5.43
2771.	Flischer Hirschel	121713	15.10.1905	hrvatska	9.5.43	
2772.	Jasendorf Friedrich	121722	22.11.1901	*	23.5.43	
2773.	Meiss Adolf	121727	6.	1.1904	*	23.5.43
2774.	Meiss Eugen	121728	20.	6.1903	*	23.5.43
2775.	Meiss Artur	121730	19.	1.1914	*	23.5.43
2776.	Meiss Vitali	121911		1910	grecia	26.5.43
2777.	Meiss Jacob	121944	15.	5.1914	*	26.5.43
2778.	Meiss Hela	121945		1905	*	26.5.43
2779.	Moschikow Sabatay	122010	20.	9.1929	*	15.5.43

492319

slika 12.

Parametri pretrage:

Prezime: Ime:

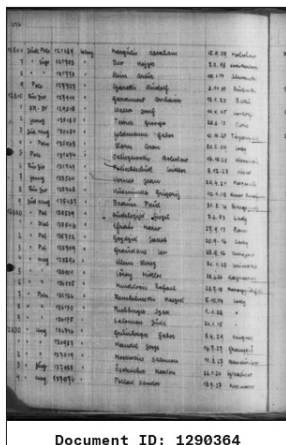
Općina rođenja: Mjesto rođenja:

Godina rođenja: Logor:

Prezime: **STEIN** Ime: **ARTUR** Ime oca: **ARTUR*** Rođenja: **1911*** Općina rođenja: **VINKOVCI** Mjesto rođenja: **VINKOVCI** Narodnost: **ŽIDOV**

Način smrti: **UBIEN** Stradao/a: **OD USTASHA** God. smrti: **1942**

Mjesto stradanja: **U LOGORU** Logor: **JASENOVAČ*** Stratifik:

Document ID: 1290364

slika 11.

Konzentrationslager Auschwitz Art der Haft: Seib. Jude Oct. Nr. 121.730

Name und Vorname: Stein Artur-Israhel (3046)

geb. 19.1.1914 zu: Pivkovec Kroatien

Wohnort: Slavonsch-Brot Kroatien

Beruf: Schlösser Rel.: n.k. seit 1942

Staatsangehörigkeit: Kroatien Stand: verh.

Name der Eltern: Bernard u. Rosa g. Grünberger Rasse: Jüd.

Wohnort: 1. gest. in Vinkovec, 2. Subkawan

Name der Ehefrau: Bianca g. Weiss Rasse: Jüd.

Wohnort: Sl. An.

Kinder: 1 Alleiniger Ernährer der Familie oder der Eltern:

gebildet: 4 Kl. Kroat. Volkssch. u. 2 Fachsch.

Militärdienstzeit: Kroat. Inf. Reg. Sarajewo von 1916 bis 1926

Kriegsdienstzeit: ? von — bis

Größe: 175 Nase: gradl. Haare: braun Gestalt: schlank

Mund: m. gross Bart: keinen Gesicht: oval Ohren: abst.

Sprache: deutsch, kroat. Augen: braun Zähne: 2 fehlen

Ansteckende Krankheiten oder Gebrechen: keine

Besondere Kennzeichen: keine

Retenempfänger: nein

Verhaftet am: 2.5.1943 wo: Slawonisch-Brot

1. Mal eingeliefert: 13.5.1943 2. Mal eingeliefert:

Einweisende Dienststelle: RSHA IV B im 3013/42g (1310)

Grund: keine von-bis

Parteizugehörigkeit: keine

Welche Funktionen: keine

Mitglied v. Unterorganisationen: kein

Kriminelle Vorstrafen: ausg. keine

Politische Vorstrafen: ausg. keine

Ich bin darauf hingewiesen worden, dass meine Bestrafung wegen intellektueller Urkundenfälschung erfolgt, wenn sich die obigen Angaben als falsch erweisen sollten.

V. B. U. Der Lagerkommandant KL-Au. I. A.

Stein Artur
19.1.1914

slika 13.

slika 14.

27.11.2016. Gmail - from Auschwitz-Archives

Sanja Rogoz-Šola <srsgozsola@gmail.com>

from Auschwitz-Archives

1 poruka

Arhivum <arhivum@auschwitz.org> 25. studenoga 2016. u 12:18

Prim: srsgozsola@gmail.com

Oswiecim, 2016-11-25

Ref. I-Arch-BBW.525.3530-35.2016

Mrs. Sanja Rogoz-Sola

srsgozsola@gmail.com

In reply to your enquiry we would like to inform you that in partially saved documentation which are kept in our Archives there are the following data about below mentioned prisoner:

Artur Stein born on January 19, 1914 in Viskovec, was deported to KL Auschwitz on May 13, 1943 in an RSHA transport from Yugoslavia. He was registered and received prisoner's number 121730. He was transferred to KL Mauthausen following the evacuation of Auschwitz, registered there on January 25, 1945 as prisoner no. 121773 and died there on April 14, 1945.

Source of information:

KL Auschwitz – and KL Mauthausen-files

Unfortunately, there is no information about other people you are searching for.

I would like to explain, that during the evacuation and liquidation of the KL Auschwitz by order of the camp authorities almost all important documents of the KL Auschwitz, including prisoner's personal files, were destroyed. On the basis of partially saved documents it is impossible to establish full and accurate information about all the people who were imprisoned at the camp.

In your further search I suggest you to contact the International Tracing Service, Grosse Allee 5-8, D-34454 Bad Arolsen in Germany email@ts-arolsen.org

Yours sincerely,

Krystyna Lesniak

Bureau des Býlych Węźniów (wczesniej Biuro Informacji o Býlych Węźniach)
Bureau for Former Prisoners (formerly Office for information on former prisoners)

Wiadomość ta jest przeznaczona wyłącznie dla jej zamierzonego adresata i może zawierać informacje zaszczerzone i prawnie chronione. Jeżeli przez pomyłkę otrzymali Państwo tę wiadomość, prosimy o poinformowanie nadawcy o tym fakcie i usunięcie wiadomości wraz z załącznikami. Dziękujemy.

12

slika 15.

Primjer peti: Nikola Divić

Nesretnom Nikoli Diviću, Srbinu i partizanu rođenom 15. veljače 1894. u Paklenici kod Novske (Slika 16), također je namijenjena neugodna uloga da ni kriv ni dužan umre barem dva puta.

Taj je ugotovitelj, naime, bio zatočen u nacional-socijalističkom koncentracijskom logoru Mauthausenu (Slika 17), gdje je, kao što pokazuje smrtni list odnosno službena bilješka o smrti (Slika

18), umro 3. lipnja 1943. godine. Pedantni Nijemci su o njegovoj smrti od katara debelog crijeva izvijestili (njemačke!) redarstvene vlasti u Nedićevoj Srbiji, Einsatzgruppe der Sicherheitspolizei und Sicherheitsdienst (Slika 19).

To sugerira barem dvije stvari: prvo, da je Divić bio „sigurnosno interesantan“ (što i ne čudi, s obzirom na njegovu pripadnost partizanskom pokretu), i drugo, da su ga Nijemci uhitili u Srbiji, kao partizana, ili možda kao bjegunca

ili iseljenika iz Hrvatske, jer – ako je Divićevo prijavljeno prebivalište kod Novske, zašto bi se o smrti izvješćivalo njemačke snage u Beogradu?

Za JUSP Jasenovac svejedno: to što je Divić umro u Mauthausenu nije zaprjeka da bude potom ubijen u Jasenovcu. Jer, nas ne zanima istina, nego težimo brojci koja odgovara braći Srbima (i njihovim asistentima, tzv. hrvatskim „antifašistima“).

Parametri pretrage:

Prezime: Ime:

Opcina rođenja: Mjesto rođenja:

Godina rođenja: Logor:

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Opcina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
DIVIĆ	NIKOLA	-	1894	NOVSKA	PAKLENICA	SRBIN
Način smrti:	NESTAD	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1944	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		

1 od 1

slika 16.

KL. MAUTHAUSEN T/O Nr.

DIVIĆ, Nikola
 15.2.1894, Paklenica/Novska, -

Heft. Pers. Karte Korrespondenz Dokumente:

Heft. Pers. Bogen Effektenkarte Inf. Karten

Schreib-Karte Nummernkarte Revierkarte Krankenblätter Todesfallaufnahme Todesanmeldung Sterbekunde

Umschlag-Nr.

slika 17.

5723 Amtsgericht Mauthausen
 Eingelangt am 21.11.1943 Uhr. Min. Döllagen
 Hebschrift

Geschäftszahl *4 A D 278/4*

Todfallsaufnahme,
 errichtet am 4.6.43. in Mauthausen.

- Vor- und Zuname des (der) Verstorbenen (bei verheirateten Frauen auch Familienname): **Nikola Divić,**
- Beschäftigung: **Landwirt**
- Alter (Tag der Geburt): **15.2.1894. zu Paklenica, Krs. Novska,**
- Religion: **gr. orth.**
- Familienstand (ob ledig, verheiratet, verwitwet, gerichtl. geschieden): **verh.**
- Heimatzuständigkeit, Staatsangehörigkeit: **Jugosl.**
- Ordentlicher Wohnsitz, Wohnung:
 (Wenn der Verstorbene unter Vormundschaft stand oder entmündigt war, ist das Pflegschaftsgericht anzugeben und das Dekret des Vormunds [Kurators, Beistandes] beizuschließen.)
Paklenica, Nr. 37, Krs. Novska, Kroatien.
- Sterbetag und Sterbeort: **3.6.43. um 15.30 Uhr, KL. Mauthausen.**

*Attestiert:
 am 26. Juli 1943
 [Signature]*

Verf. a. Streits. Nr. 4 (Todfallsaufnahme). Q1000

slika 18.

75 A 74

Der Chef der Einsatzgruppe der Sicherheitspolizei und des SD.
Belgrad

Belgrad, den 6. VI 1943

Empf.: -5 VI 1943
 R. Nr.: 3324/43
 Art.: Befehl, Bescheid, Verfügung, Vermerk

Ph 36 2794

KL. MAUTHAUSEN NR. 6823 5.6.43 #730
 AN DEN BDS. BELGRAD ---
 DER JUGOSL. SCHUTZHAFTLING NIKOLA DIVIĆ, GEB.: 15.2.1894 IN PAKLENICA STAND: VERH. BERUF: LANDWIRT WOHNF. IN PAKLENICA NR. 37 KRS. NOVSKA, KROATIEN IST AM 3.6.43 UM 15.30 UHR AN EITR. DICKDARMKATARRH IM LAGER VERSTORBEN. - ANGEN. EHEFRAU: MARIA D., WIE OBEN.
 DIE EINE EINWEISUNG IN DAS KL. MAUTHAUSEN ERFOLGTE AM 6.3.43. VERF. GEM. ERL. VOM 21.5.42. - - -

GEZ. ZIEREIS +++

Vom: *A-411*
 BEF. *36.43.43*
 BEF. NR. *1182*
 BEF. GEM. *1182*

MINISTERIUM FÜR INNERE ANGELEGENHEITEN
 BEI DER STAATSBANK
 1.1.1943

Belgrad, den 11. VI 1943

slika 19.

Primjer šesti: Danilo Petrović

I Danilo Petrović sin Lazara, iz Petrova Sela, rođ. oko 1910., za savjesne i temeljite stručnjake JUSP-a Jasenovac ubijen je vjerojatno 1942. u jasenovač-

kom logoru (Slika 20). No, u stvarnosti je Danilo bio zatočenik koncentracijskog logora Mauthausen (Slika 21), čiji je sanitetski odjel 8. srpnja 1944. izdao potvrdu da je umro tog jutra u sedam sati (Slika 22).

Bit će da je uskrsnuo nakon ustaškoga „srbosijeka“ u Jasenovcu, pa završio u Mauthausenu i tamo umro... Eto preporuke da ga se zbog čudnog uskrsnuća štuje kao „novomučenika jasenovačkog“, svetca svetosavske crkve...

PETROVIĆ	DANILO	LAZAR	1910*	PETROVO	PETROVO	SRBIN
Način smrti:	UBIJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1942*	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC*	Stratište:		

slika 20.

DocID: 1683161 (DANILO PETROVIC)

slika 21.

slika 22.

Primjer sedmi: Romkinja Kalanj iz Detkovca

Vidjeli smo kako za potrebe JUSP-a Jasenovac, „Narodne Republike Hrvatske“ i velikosrpske propagande umnožio nesretni Rom Kalanj iz Detkovca.

Da toliko mnoštvo muškaraca ne ostane usamljeno, pobrinuo se JUSP Jasenovac, pa je umnožio neimenovanu ženu Kalanj iz istoga sela. Prebrojite

sami i utvrdite, je li se račun pokazao ispravnim ili su – možda iz ženomrzačkih razloga? – stručnjaci JUSP-a Jasenovac ipak proizveli nešto manje gospođa Kalanj nego što je to bilo potrebno?

Možda su zato proizveli čak 14 bezimernih srpskih djevojčica Jovanović iz Paučja, općina Levanjska Varoš? Možda zato imamo sedam bezimernih Srpkinja Oljača i pet bezimernih muškaraca s istim prezimenom iz Gornje

Obreži kod Pakraca? Možda zato imamo čak četiri mala bezimena Židova iz Zemuna s prezimenom Alkauzer?

Neka nam se oprostí na ovom pokušaju crnoga humora koji doista graniči s dobrim ukusom, ali – ne zaboravimo! – sa žrtvama se ne rugamo mi koji želimo da svi dobiju i ime i prezime, i grob i poštovanje, nego se sa žrtvama izruguju oni koji njima trguju.

[INFO](#) [VIJESTI](#) [HR](#) [ENG](#) SPOMEN PODRUČJE **jasenovac** MEMORIAL SITE

JUSP Jasenovac

Djelatnosti

Poimenični popis žrtava

KL Jasenovac

HR ENG

JUSP Jasenovac

Djelatnosti

Poimenični popis žrtava

KL Jasenovac

INFO VIJESTI

Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Zahjev za ispis podataka iz Poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Popis kratica/izvora u poimeničnom popisu žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Poimenični popis žrtava | Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Parametri pretrage:

Prezime: Ime:

Općina rođenja: Mjesto rođenja:

Godina rođenja: Logor:

Prikaži

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA

[idi na stranicu](#) [od 2](#) [slijedeća >>](#)

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA

idi na stranicu od 2

slijedeća >>

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA

idi na stranicu od 2

slijedeća >>

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
			idi na stranicu	od 2	slijedeća >>	

[INFO](#) [VIJESTI](#) [HR](#) [ENG](#) SPOMEN PODRUČJE **jasenovac** MEMORIAL SITE

JUSP Jasenovac
Djelatnosti
Poimenični popis žrtava
KL Jasenovac

HR ENG
JUSP Jasenovac
Djelatnosti
Poimenični popis žrtava
KL Jasenovac
INFO VIJESTI

Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Zahjev za ispis podataka iz Poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Popis kratica/izvora u poimeničnom popisu žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Poimenični popis žrtava | Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

Parametri pretrage:

Prezime: Ime:

Općina rođenja: Mjesto rođenja:

Godina rođenja: Logor:

Prikaži

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA

<< prethodna idi na stranicu 2 od 2

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
<< prethodna			idi na stranicu	od 2		

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
Način smrti:	UBIJENA	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		
KALANJ	NN-ŽENA	-		GRADINA	DETKOVAC	ROMKINJA
<< prethodna			idi na stranicu	od 2		

Primjer deveti: ubijeni iz Kosovske Mitrovice na jasenovačkom popisu

U Jasenovcu je, tvrde vlasti „Narodne Republike Hrvatske“, 1941. ubijen Cvjetko Ilić Vladimirov iz Čelopeka kod Zvornika (Slika 27); iduće, 1942. Ljuban Maleš Milanov iz Kalendera kod Kostajnice (Slika 28), a 1944. da su ustaše u Staroj Gradiški smaknule Dušana Brkića Stevanova iz Seferova-

ca kod Gradiške (Slika 29). Sva trojica su Srbi i sva trojica ulaze u onu poželjnu brojku koju su proizveli i održavali „hrvatski antifašisti“, a njome se desetljećima koristili velikosrpski šovinisti i drugi neprijatelji Hrvatske.

U stvarnosti nijedan od njih nije skončao u Jasenovcu. Njihova imena u svibnju odnosno lipnju 1943. nalazimo na popisu bolesnih zarobljenika u logoru Stari Trg kod Kosovske Mitrovice

(Slika 30, 31, 32). Tamo su prije godinu dana prevezeni iz logora u Zemunu, a kako su bili nesposobni za rad i bolovali od zaraznih bolesti, prema dogovoru srpskih i njemačkih okupacijskih vlasti stavljeni su na popis za strijeljanje prigodom prve odmazde (Slika 33)...

Dovoljno da budu uvršteni u popis jasenovačkih žrtava.

Parametri pretrage:

Prezime: Ime:

Općina rođenja: Mjesto rođenja:

Godina rođenja: Logor:

Prikaži

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
ILIĆ	CVJETKO	VLADIMIR		ZVORNIK	ČELOPEK	SRBIN
Način smrti:	NEŠTAO	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1941	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC	Stratište:		

slika 27.

Parametri pretrage:

Prezime: Ime:

Općina rođenja: Mjesto rođenja:

Godina rođenja: Logor:

Prikaži

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
MALEŠ	LJUBAN	MILAN	1906	KOSTAJNICA	KALENDERI	SRBIN
Način smrti:	UBLJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1942	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	JASENOVAC*	Stratište:		

1 od 1

slika 28.

Parametri pretrage:

Prezime: Ime:

Općina rođenja: Mjesto rođenja:

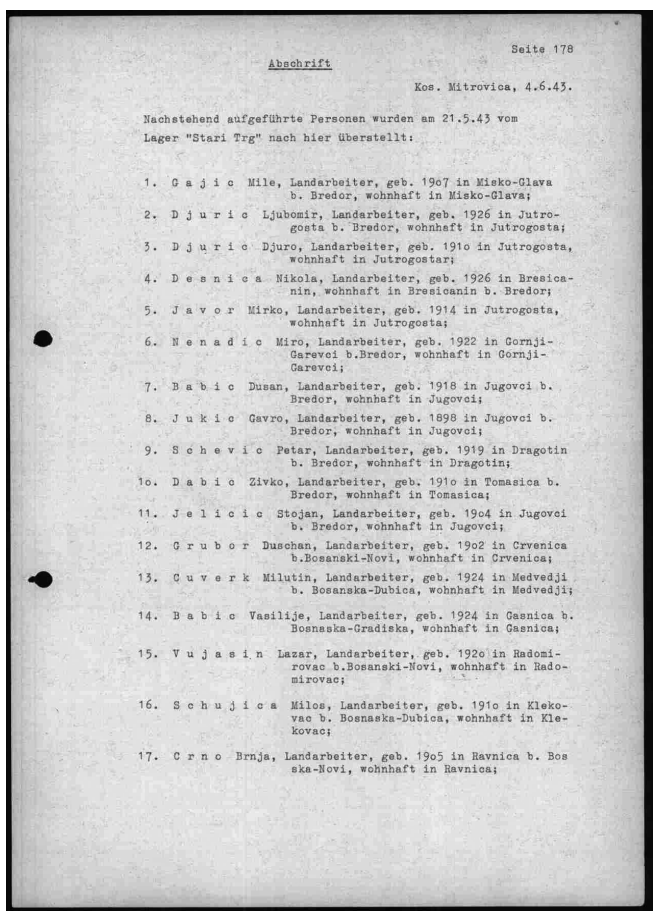
Godina rođenja: Logor:

Prikaži

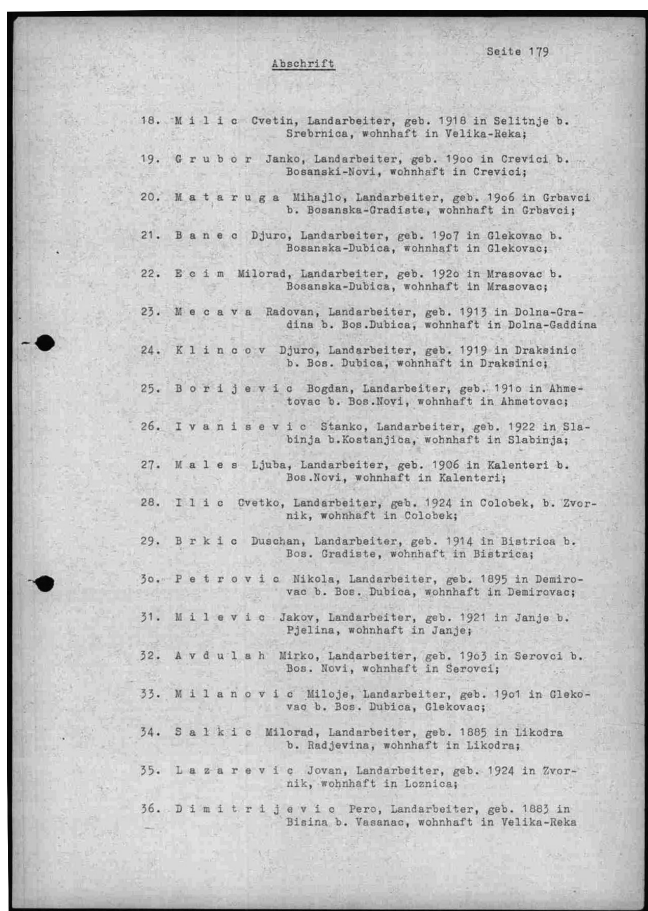
Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rođen/a:	Općina rođenja:	Mjesto rođenja:	Narodnost:
BRKIĆ	DUŠAN	STEVAN	1906*	GRADIŠKA	SEFEROVCI	SRBIN
Način smrti:	UBLJEN	Stradao/la:	OD USTAŠA	God. smrti:	1944	
Mjesto stradanja:	U LOGORU	Logor:	STARA GRADIŠKA	Stratište:		

1 od 1

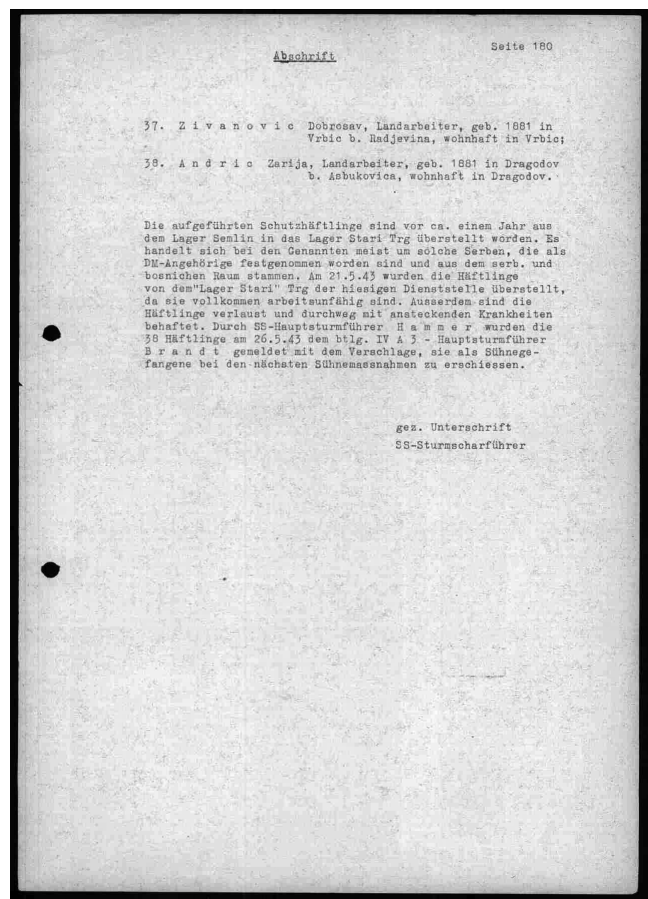
slika 29.

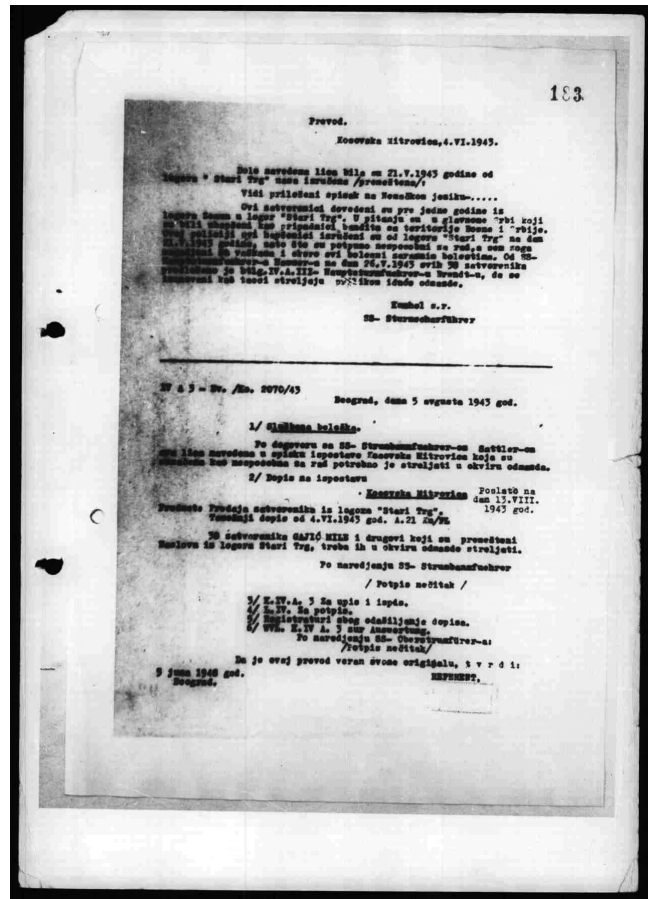
slika 30.

slika 31.

slika 32.

slika 33.

O NEUSPJELOM ATENTATU NA JUGOSLAVENSKOGA KRALJA ALEKSANDRA KARADORĐEVIĆA U ZAGREBU 1933.

Postoje povijesni događaji koji su zanimljivi, a u stručnoj i znanstvenoj literaturi nisu dobili pozornost koju svakako zaslužuju. Jedan od takvih događaja je zasigurno i neuspjeli atentat na jugoslavenskoga kralja Aleksandra Karađorđevića koji se trebao dogoditi 16. prosinca 1933., prilikom njegova posjeta Zagrebu. Bilo je to vrijeme kad je šestosiječanjska diktatura prividno likvidirana Oktroiranim ustavom iz 1931., ali su i dalje vrijedile zabrane stranaka s nacionalnim ili vjerskim predznakom, pa time i zabrane uporabe hrvatskih nacionalnih simbola, nerijetko i samoga hrvatskog imena.

Atentat je organizirala i trebala provesti ustaška organizacija, punim nazivom Ustaša -hrvatska revolucionarna organizacija (UHRO), a glavni atentator imao je biti Petar Oreb iz Vele Luke na Korčuli koji je za tu prigodu došao iz ustaškog logora u Italiji. Logističku i svaku drugu potporu trebao mu je pružiti Josip Begović, student šumarstva rodom iz Virovitice. Još uvijek postoje nejasnoće o tome koju je ulogu u cijelom pothvatu imao njegov treći sudionik, Antun Podgorelec.

LITERATURA O NEUSPJELU ATENTATU

O tome neuspjelu zagrebačkom atentatu do sada je već pisano, ali se time nitko nije sustavno bavio: k tome se u onome što je objavljeno može pronaći veliki broj netočnosti. Zato ćemo prvo analizirati ono što je do sada napisano. Zanimljivo je da vrlo malo, gotovo ništa nije o tome napisao Mijo Bzik, novinar i publicist koji je faktično nastupao kao službeni kroničar i propagandist ustaš-

Piše:

Darko UTOVAC

kog pokreta.¹ U svojim uspomenama ni šef te organizacije, poglavnik Ante Pavelić nije spominjao neuspješni atentat iz 1933. godine,² baš kao što je i onome uspješnom iz listopada 1934. u Marseilleu govorio škrto i nerado, dijelom jamačno i zato što mu je kasnije, kad se našao u ulozi državnog poglavara, s raznih strana – pa i od Svete Stolice – predbacivano organiziranje atentata na okrunjenu glavu.

Puno sadržajniji nije ni povjesničar Rudolf Horvat koji je u svojoj znamenitoj knjizi *Hrvatska na mučilištu*, objavljenoj 1942. u Zagrebu, tom događaju posvetio jedva dvije stranice, samo faktografski bilježeći općepoznate stvari. Pritom je ipak zanimljivo da on Oreba ni tada, u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske, nije smatrao čovjekom koji je izdao ustaški pokret, nego ga je nazvao nedužnom žrtvom.³ Horvatu se potkralo i nekoliko faktografskih pogriješaka. Tako on tvrdi da je Aleksandar nakon neuspjelog atentata ostao u Zagrebu sve do 11. siječnja 1934., iako se je on u Beograd vratio ranije,⁴ a pogriješno navodi i ime jednog od dvojice policijskih detektiva koji su stradali 17. prosinca

1933. godine. Ime Nikole Čurčića navodi ispravno, no Kostu Lečića naziva Lekićem.⁵

Jedini preživjeli od osuđenika Antun Podgorelec, u Nezavisnoj je Državi Hrvatskoj, u virovitičkome *Hrvatskom tjedniku* u svibnju 1941. objavio svoje vrlo kratke uspomene.⁶ Ti ulomci bacaju više svjetla na čitav slučaj, ali ih ipak valja uzeti sa zrnom soli, jer su pisani u trenutku kada je ustaški pokret došao na vlast, pa je teško oteti se dojmu da je prikaz donekle idealiziran. Posebno je zanimljiva Podgorelečeva tvrdnja da je stanoviti student Šarić izdao skupinu, za što pisac ne pruža nikakvih dokaza nego tvrdi da je to shvatio tijekom ispitivanja.⁷

U zapisnicima istrage Šarića se doista spominje, no iz ničega se ne da zaključiti da je upravo on izdao skupinu premda je iz Begovićeva iskaza doista razvidno kako je Šarić bio upoznat s lokacijom stana u Štoosovoj ulici kao i s njegovom namjenom. Osim toga je nedvojbeno kako je obavijest o planiranom atentatu stigla službenim kanalima iz Beograda u Zagreb⁸, a nije nastala operativnim radom zagrebačke policije na terenu, ni korištenjem doušničke mreže, što opet otklanja sumnju od Šarića.

5 Isto, 538.

6 Memoari Antuna Podgorelca, *Hrvatski tjednik*, br. 17-18, Virovitica, 12. V. 1941., 5.-8.

7 Kasnije ćemo vidjeti da Šarić u vrijeme planiranog atentata nije bio student nego odvjetnički vježbenik, ali mu ime i dalje ne znamo sa sigurnošću.

8 Vidi Mario STIPANČEVIĆ, *Redarstveni bestijarij*, Zagreb, 2022., 250.-251. Autor se poziva na iskaz Jurja Špilera poratnim jugoslavenskim komunističkim istražiteljima.

U navedenom tjedniku možemo pro-
naći i prijepis pisma svećenika Justina
Čmelara,⁹ koji je pred smrt ispovjedio
Josipa Begovića i bio s njim do po-
sljednog trenutka. Pismo je upućeno
Josipu Begoviću starijem, atentatorovu
ocu. Na istom mjestu nalazimo i pismo
beogradskog odvjetnika Mladena Žu-
jovića,¹⁰ koji je pred Državnim sudom
za zaštitu države po službenoj dužno-
sti branio Josipa Begovića. On također
ocu javlja kako nije udovoljeno njihovu
traženju da se posmrtni ostatci Josipa
Begovića ml. prenesu u Hrvatsku, i to
zbog bojazni vlasti da bi njegov grob
postao okupljalištem hrvatskih sepa-
ratista.¹¹ Osim toga u navedenom bro-
ju virovitičkog lista nalazimo čak dvije
pjesme za koje se tvrdi da ih je Josip Be-
gović napisao čekajući izvršenje smrtne
kazne.¹²

Istaknuti hrvatski politički emigrant i
jedan od prvaka ustaškog pokreta, Bra-
nimir Jelić, u svojim uspomena Be-
govića i Oreba spominje samo jednom
i to kao žrtve velikosrpske diktature.¹³
To nije neobično, jer je Jelić u vrijeme
planiranog atentata bio već nekoliko
godina u emigraciji – pa i u prekomor-
skim zemljama – a sa samim atentatom
nije imao veze. Jugoslavenski povjesni-
čar Bogdan Krizman je nešto opširniji,
pa donosi i obavijesti koje drugdje nisu
bile objavljene, ali se oslanja zapravo
na jugoslavenske obavještajno-redar-

stvene izvore, pa nedvojbeno griješi
oko osnovne faktografije.¹⁴ Tako osobu
koja je Petra Oreba uključila u ustaš-
ki pokret naziva Ivanom Valentom, a

Josip Begović, jedna od
ustaških prvoboraca

nedvojbeno se radi o Ivanu Telenti.¹⁵
Tu Krizman griješi i kod njegova prezi-
mena, jer ga kasnije umjesto Telentom
naziva Talentom, što će površno pre-
uzeti i mnogi drugi, premda na otoku
Korčuli postoji samo prezime Telenta,
a ne Talenta.

Krizman nas upoznaje i s imenima
na lažnim putovnicama: kod Oreba na
ime Emil Benedikt (što je već bilo po-
znato), ali i s lažnim imenom u mađar-
skoj putovnici Ivana Herenčića koja je,
prema Krizmanu, glasila na ime Janoš
Krena. Kod Krizmana ima i pogriješka
kod imena jednog od dvojice strada-
lih policijskih detektiva, jer on Nikolu
Čurčića naziva Životom Čurčićem. On
također, doduše bez naznake izvora,
donosi obavijest da je Petar Oreb u
bijegu uhićen u Granešinskim Nova-
kima, tada selu, a danas dijelu grada
Zagreba.¹⁶ Krizman griješi i kod imena

načelnika zagrebačke policije u vrijeme
uhićenja i istrage nad nesuđenim aten-
tatorima. On, naime, tvrdi da je to bio
Janko Bedeković,¹⁷ ali je u to vrijeme
Bedekovića na načelničkom položaju
već bio naslijedio Stanoje Mihaldžić
koji je tek bio stupio na dužnost.¹⁸ Za-
bunu glede toga mogao je eventualno
unijeti iskaz Jurja Špilera koji je poslije
izručenja Jugoslaviji ustvrdio da je Jan-
ko Bedeković mučio i ispitivao Petra
Oreba, te da ga je prisilio da stoji bos
na užarenoj žeravici.¹⁹ Nemoguće je sa
sigurnošću kazati, je li posrijedi svjesno
lažan iskaz, pogriješno sjećanju ili je Be-
deković doista sudjelovao u ispitivanju
i mučenju Oreba, ali ne kao načelnik
policije.

Francuski odvjetnik Georges De-
sbons koji je poznat po tome što je srča-
no pred francuskim sudom branio hr-
vatske atentatore iz Marseillea 1934.,²⁰
napisao je knjigu *Slom velike Srbije* u ko-
joj se bavi stanjem u Hrvatskoj od uvo-
đenja kraljeve diktature do uspješnog
atentata na kralja Aleksandra u Fran-
cuskoj. I njemu se potkrala pogriješka,
jer Podgorelca naziva školarcem unatoč
činjenici da je ovaj bio zidar, k tome i
ujak Josipa Begovića.²¹ Osim toga nam
Desbons donosi i drugdje (pa i u ustaš-
kom tisku) već objavljivanu obavijest da
su Hrvati u belgijskom gradu Seraingu
na javnoj skupštini Hrvatskog saveza
za uzajamnu pomoć proglasili smrtnu
osudu Aleksandra Karađorđevića zbog
prethodno izvršenih smrtnih kazni nad
hrvatskim revolucionarima, ali se u

9 Justin Čmelar (1889. - 1946.) je kao fra-
njevac 1917.-1921. službovao u Virovitici
te je držao vjeronauk Josipu Begoviću. Iza
sudebnja urotnicima službeno se zatekao u
Beogradu. Josipa Begovića je ispovjedio
prije smrti i proveo s njim posljednje sate
života.

10 Mladen Žujović (1895.-1969.), srpski od-
vjetnik i vojni časnik. Podrijetlom je bio iz
vojničke obitelji, a kasnije se posvetio pra-
vu. Bio je Begovićev branitelj po službenoj
dužnosti. Kasnije je bio blizak četničkom
pokretu. Na poratnom suđenju Draži
Mihailoviću i suradnicima u odsustvu je
osuđen na smrt. Umro je u izbjeglištvu u
Francuskoj.

11 Memoari Antuna Podgoreleca, nav. dj.

12 Isto.

13 Jere JAREB, *Političke uspomene i rad dr.
Branimira Jelića*, Cleveland, 1982., 99.

14 B. KRIZMAN, *Ante Pavelić i ustaše*, Lju-
bljana, 1983.

15 Isto, 129.

16 Isto, 130.

17 Isto, 141

18 Za više o međuratnim načelnicima polici-
je i kronologiji njihovog djelovanja vidjeti
u nav. knjizi M. Stipančevića.

19 HDA -1561-SDS RSUP SRH broj 010.3.7.
izjava Jurja Špilera.

20 Georges Desbons (1889. - 1962.) francu-
ski odvjetnik, branio je trojicu pripadnika
ustaškog pokreta sudionika atentata
na kralja Aleksandra u Francuskoj 1934.
godine. Zbog predane obrane i iskazane
cjeloživotne ljubavi prema Hrvatskoj i
Hrvatima bio je žrtva sustavnoga držav-
nog progona u Francuskoj.

21 G. DESBONS, *Slom velike Srbije*, Zagreb,
2020, 84.

javnoj presudi u točki 6. naglašava da će kralj Aleksandar biti odgovoran ako Oreb, Begović i drugi budu osuđeni na smrt.²²

U novije vrijeme o ovom je događaju pisao hrvatski povjesničar Mario Jareb u svojoj solidnoj monografiji Ustaško-domobranski pokret, ali je i tamo prikaz sažet na nekoliko kartica. No, iako je Jarebova monografija vrlo solidna i korisna, autoru se potkralo ponešto manjih i u biti ne previše važnih pogriješaka. Tako on tvrdi da su Josip Begović i Antun Podgorelec šurjaci, što nije točno.²³ Na više mjesta u istražnim spisima Begović Podgorelca naziva ujakom, a ovaj njega nećakom. Dakle, Podgorelec bi morao biti brat ili, manje vjerojatno, bliski rođak Begovićeve majke. Osim toga se Jareb poziva na memoarske zapise Antuna Podgorelca, ali oni, koliko je poznato, zapravo ne postoje, pa se i on u bilješkama na jednom mjestu poziva na tekst objavljen u virovitičkom Hrvatskom tjedniku, a drugi put ne piše ni toliko, niti navodi gdje se taj tekst ili rukopis nalazi. Jedino što mi doista iza Antuna Podgorelca imamo jest već spominjani mali skup ulomaka iz moguće šireg i javnosti nepoznatog teksta koji je navodno Podgorelec prokrijumčario iz kaznionice u Srijemskoj Mitrovici, a koji su na nekoliko novinskih stranica objavljeni u već spominjanome virovitičkom Hrvatskom tjedniku 1941. godine.

O nesuđenim atentatorima na kralja Aleksandra pisao je i američki autor hrvatskog porijekla James J. Sadkovich. Od njega doznajemo da su povodom neuspjelog atentata u Austriji bili uhićeni ustaški emigranti Vladimir Singer, Andrija Artuković i Vilko Pećnikar.²⁴ Možemo pročitati da je povodom atentata i načelnik zagrebačke policije Stanoje Mihaldžić bio optuživan za hrvat-

ski nacionalizam, iako se nedvojbeno radilo o Srbinu, čak i sinu srpsko-pravoslavnog svećenika.²⁵ Istraga nije utvrdila koliko je atentatora sudjelovati u pripremi atentata osim onih koji su uhićeni. U tom je kontekstu zanimljiva Sadkovichева informacija da su 1. prosinca 1933. godine po ustaškoj zadaći u Zagrebu boravili Andrija Grediček i Stjepan Petrović.²⁶

To je zanimljivo jer je Begović čekao

Kuća u kojoj je Begović proveo djetinjstvo

i skupinu koja je trebala doći tih dana radi prosvjeda odnosno izazivanja nereda u povodu godišnjice tzv. Ujedinjenja, ali se ta skupina nije pojavila. Buduća istraživanja tek trebaju utvrditi jesu li Grediček i Petrović, osim pripadnosti ustaškoj organizaciji, imali kakvih dodirnih točaka s Orebom, Begovićem i Podgorelcem glede planiranih akcija 1. i 16. prosinca 1933. godine u Zagrebu. Na koncu valja primijetiti da se Sadkovichu potkrala i jedna pogriješka. On tvrdi da se atentat na kralja Aleksandra u Zagrebu trebao dogoditi 15. prosinca 1933.,²⁷ a to nije moguće jer je kralj u Zagreb došao tek 16. prosinca.

Neuspjeli atentat i atentatore je spominjao još jedan francuski autor, no prava je sreća što ih je samo spomenuo uzgred, jer – ako je suditi prema ostalome što je napisao u svojoj knjizi – dragi Bog zna kako bi to izgledalo.

Naime, radi se o Christopheu Dolbeauu i njegovoj knjizi o ustaškom pokretu.²⁸ Taj autor nešto konkretnije piše o Orebu, Begoviću i Podgorelcu samo na jednom mjestu, pogriješno tvrdeći da su ih „ubili kraljevi žbiri“.²⁹ Iz toga bi se moglo zaključiti kako su oni stradali kao žrtve državnog terora na ulici, no ipak im je suđeno i usmrćeni su na temelju sudske presude, pri čemu Podgorelec nije uopće justificiran, nego mu je smartna kazna preinačena u doživotnu robiju.

Bilo bi lako kad bi to bila jedina pogriješka u Dolbeauovoj knjizi, no njih je, nažalost, puno. Tako autor tvrdi da je ustaša Ivan Zrinski smaknut u Beogradu 1932., iako je suđen tek 1933. godine, o čemu u prethodno spominjanom Hrvatskom tjedniku iz 1941. godine svjedoči i Antun Podgorelec. Ustaško geslo, zapravo pučku poslovicu „Na ljutu ranu, ljutu travu“ Dolbeau (odnosno njegov prevoditelj) prevodi: „Na živu ranu treba staviti snažan melem“. Na jednoj od fotografija koje je uvrstio na 37. stranicu svoje knjige on vidi ustaškog časnika Antu Moškova, iako na fotografiji nije Moškov. Dalje tvrdi da je Stjepan Radić ubijen u beogradskom parlamentu, iako je Radić podlegao ozljedama dugo iza atentata u Zagrebu. Hrvatskog časnika i poslijeratnog protujugoslavenskoga gerilca Delka Bogdanića on smatra pravoslavcem, iako ovaj to nije bio. Tvrdi da su Mile Budak i Mustafa Busuladžić kojemu u kazalu imena pogriješno piše prezime zarobljeni na Bleiburgu 1945., što nije točno. Za Budakov roman Hajduk piše da je objavljen 1944., iako je roman izišao dogodine. Griješi Dolbeau i kad piše da je Budak 1932. u pokušaju atentata i „upucan“, iako je on napadnut i teško ozlijeđen tupim predmetom, željeznom šipkom. Uvjerava nas da su pred konac rata hrvatske snage na Lijeve polje „razbile snažnu četničku

22 Isto, str. 181.

23 M. JAREB, *Ustaško-domobranski pokret*, Zagreb, 2006., 299.

24 James Joseph SADKOVICH, *Italija i ustaše 1927. - 1937.*, Zagreb, 2010., 189.

25 Isto, 226.

26 Isto, 226.-227.

27 Isto, 227.

28 Ch. DOLBEAU, *Istinita povijest ustaša*, Velika Gorica, 2024.

29 Isto, str., 117.

satniju“, iako su tada poražene znatno brojnije četničke snage koje su, prema svim izvorima, imale više tisuća pripadnika. Griješi Dolbeau i onda kad piše da je Josip Frank bio cionist, premda za to nema nikakvih indicija, kamoli dokaza itd. Zato griješe i oni koji iz autorovih očitih simpatija za Hrvate površno zaključuju da je posrijedi ozbiljno štivo, pa ga preporučuju kao najvažniju i najpouzdaniju studiju o ustaškom pokretu. Dolbeauova knjiga, nažalost, nije takva, a njegova sklonost Hrvatima ne može nadomjestiti njezine nedostatke.

O neuspjelom, Orebovu atentatu na Aleksandra Karađorđevića pisao je i Tonko Barčot u radu „Nesuđeni atentator na kralja Aleksandra Petar Oreb Mijat i njegov put do vješala“.³⁰ Barčot se, doduše, fokusira na Oreba, nudeći pritom i svoj prikaz širega konteksta i donoseći niz zanimljivih obavijesti o djetinjstvu i životu Petra Oreba prije njegova stupanja u ustaške redove. Zacijelo ih je mogao doznati kao Korčulanin, a kao takav ispravno navodi i Telentino prezime. Nažalost, ne uspijeva prikriti tendenciju koju otkrivaju i nelogičnosti njegova prikaza, jer je lako vidjeti da je Barčotu sam atentat u drugom planu, dok mu je važnije „dokazati“ da Oreb u ustaške redove nije ušao svjesno i svojevrijedno, nego je u njih zalutao.

To je, naravno, u sukobu s logikom, jer Barčot ne može znati što je Oreb u kojem trenutku mislio. Nedvojbeno je kako ga je s ustaškom idejom upoznao Ivan Telenta koji je ustaškom pokretu pristupio još u Belgiji gdje je radio, a potom se vratio na Korčulu. Tu je uspostavio krijumčarski lanac kao paravan za tajno ustaško djelovanje. Pored krijumčarenja robe prebacivao je i ustaški tisak i oružje s Lastova koje je tada, na temelju Rapallskih ugovora, bilo sastavni dio Kraljevine Italije. I tada je

30 T. Barčot, „Nesuđeni atentator na kralja Aleksandra Petar Oreb Mijat i njegov put do vješala“, *Časopis za suvremenu povijest*, Zagreb, 38/2006., br. 3, 2006.

Begovićev ujak Antuna Podgorelec

intenzivno surađivao s Telentom, a njih dvojica su zajedno pobjegli na Lastovo i dalje na Apeninski poluotok. Nije, dakle, njegova ustaška djelatnost trajala jedan dan, nego se je protezala na puno dulje razdoblje.

Za razliku od Oreba koji je smaknut nakon neuspjelog atentata, Ivan Telenta je ostao u emigraciji, jedno vrijeme živeći i na Sardiniji, a dočekao je proglašenje Nezavisne Države Hrvatske, u kojoj je kao predratni ustaša bio povlašten: imao je čin natporučnika i bio pripadnik Poglavnikove tjelesne bojne. Koncem 1944. poslan je iz Zagreba na Korčulu s darovima koje je Poglavnik poslao tamošnjem pučanstvu, jer bilo je to vrijeme krajnje neimaštine, pa i gladi u Dalmaciji. Za vrijeme njegova boravka na Korčuli jugoslavenska komunistička vojska je ovladala otokom, pa je Telenta tih dana pao u njezino zarobljeništvo. Ipak, nije po kratkom postupku bio smaknut – kako su to jugoslavenski partizani s ustašama obično radili – niti je suđen (!), nego je rat preživio te je od jugoslavenskih vlasti

dobio kuću i imanje u Sarvašu pored Osijeka, prethodno oduzeto njemačkim vlasnicima.

Iz toga se i bez dokaza može zaključivati kako je Telenta prije zarobljavanja bio u nekakvu dodiru s jugoslavenskim partizanima. Ipak, pred kraj života vratio se na Sardiniju, gdje je doživio duboku starost. Pred kraj života s njim je razgovarala Alma Tea Rugelj, hrvatska publicistkinja iz Italije koja se dulje vrijeme bavi istraživanjem ranog razdoblja ustaškog pokreta u toj zemlji. Dio svojih spoznaja ona je objavila u svojoj knjizi o pripadnicima ustaškog pokreta u Italiji do 1941.,³¹ a dio je elektroničkom poštom priopćila autoru ovog članka. Ima u tome nepolitičkih zanimljivosti,³² ali su važnije one političke. Ona, naime, odlučno tvrdi kako je i u vrijeme kad ga je upoznala Telenta ispovijedao borbeno hrvatstvo kao i u svojoj mladosti, te da je bio vrlo angažiran oko skupljanja i slanja humanitarne pomoći u Hrvatsku na početku rata. Na jednom mjestu spominje da joj je govorio kako ga je čitav život grizla činjenica da je Petra Oreba uključio u ustaški pokret, jer se držao odgovornim za njegovu sudbinu.³³

Tko je zapravo bio Ivan Telenta, možda će pokazati buduća istraživanja koja će rasvijetliti i njegovo preživljavanje nakon pada u partizanske ruke, pa i tvrdnju da je i to i stjecanje imanja u Sarvašu mogao zahvaliti rodbinskim vezama s jugoslavenskim komunističkim dužnosnicima. Nas Ivan zanima samo u dijelu u kojem se njegov životni put preklapa s putem Petra Oreba. Taj put se razdvojio u logoru za obuku ustaša u Italiji. Oreb je tamo pokazao

31 A. T. RUGELJ – Josip DUKIĆ, *Ustaše revolucionari u Italiji 1931.–1941.*, Split, 2022.

32 Tako, primjerice, u e-poruci od 10. IX. 2025. gospođa Rugelj piše kako je talijansko redarstvo imalo s Telentom posla i zbog toga što su najmanje dvije mjesne djevojke tvrdile da nose njegovo dijete.

33 A. T. RUGELJ – J. DUKIĆ, *Ustaše revolucionari u Italiji*, 347.

iznimnu sposobnost i zalaganje te se vrlo brzo profilirao u jednog od najboljih polaznika obuke. Zato je određeno da bude atentator na Aleksandra. On je na to očito pristao, štoviše – najmanje dva izvora tvrde kako se je za tu zadaću javio dragovoljno.³⁴

Na prvom od planiranih mjesta atentata, kod zagrebačkoga Glavnog kolodvora, do atentata nije došlo, jer su Oreb i Begović zakasnili izaći na planirani položaj, pa je automobil s kraljem odmakao prije nego što su mogli išta poduzeti. No, nisu se obeshrabrili, nego su požurili prema Trgu bana Jelačića, gdje su zauzeli dobar položaj. Oreb je bio naoružan s dva pištolja i dvije bombe, ali ipak u trenutku nailaska vozila s kraljem nije izvršio atentat. U istrazi je tvrdio da je odustao, jer je bio impresioniran velikim dočekom i klicanjem okupljenih, a postoji i tvrdnja da je od bacanja bombe na automobil odustao, jer se nasuprot njega pojavila skupina djece koja bi svakako bila unutar ubojnog djelovanja bačene bombe.

Kad nisu uspjeli tog dana, navečer su Oreb i Begović donijeli odluku atentat izvršiti sutradan, kad kralj bude napuštao zagrebačku katedralu, ali sada uključuju i trećeg urotnika, Antuna Podgorelca. Ipak, do atentata ni tada nije došlo, jer je zagrebačka policija na temelju već spomenute dojave iz Beograda rano ujutro 17. prosinca upala u stan u Štoosovoj ulici gdje su se krili Begović, Oreb i Podgorelec. U obračunu s detektivima upravo je Oreb jednog ubio, a drugog ranio te je uspio pobjeći. Begović i Podgorelec su pri pokušaju bijega uhićeni bez otpora. Nešto kasnije je na rubu Zagreba odnosno izvan grada uhićen i Oreb.

Kad bi se moglo vjerovati Ivanu Meštroviću – redovito vrlo nepouzdanu svjedoku – onda bi valjalo uočiti zanimljivost da je kralj Aleksandar, navodno, skriven zastorom slušao redarstveno

Nesuđeni atentator na Aleksandra 1933.: Petar Oreb (fotorobot)

ispitivanje Petra Oreba. Aleksandrovo pripovijedanje Meštroviću i njegova šokiranost Orebovom odlučnošću na tom saslušanju nisu cenzurirani ni u prvome, drastično okljaštreanom izdanju Meštrovićevih Uspomena na političke ljude i događaje.³⁵ I to pokazuje kako je na klimavim nogama Barčotovo nastojanje da pokaže kako na Korčuli nije bilo svjesnih, organiziranih i ideološki izgrađenih ustaša. To je pogrešno, a posredno o tome govori i činjenica da je najmanje jedan ogranak Hrvatskog Domobrana u Argentini nazvan Orebovim imenom.³⁶

Jasno je da je ustaška organizacija imala potrebu izgrađivati kult vlastitih mučenika, pa je takvo nazivanje ogranka po Petru Orebu imalo i propagandnu svrhu, ali do toga jamačno ne bi došlo da je postojao rizik da jugoslavenske vlasti objave nešto što bi Oreba prikazalo u protuustaškim bojama. Slično se može kazati i za Horvatovo već spomenuto nazivanje Oreba mučnikom. No, Barčotov napor da pokaže kako na Korčuli nije bilo ustaša potkopao je on sam, spominjući barem trojicu: Telen-tu, Oreba i Franulovića. Jugoslavenska

komunistička historiografija spominje ih, pak, još više, napose u Blatu, gdje je identificirala ne samo pojedince, nego i organiziranu ustašku skupinu.

Iz cijeloga Orebova životopisa jasno proizlazi da se njegovo ustaštvo ne može dovesti u pitanje. Druga je stvar što je on u istrazi slomljen stravičnim mučenjem, pa je posve logično nastojao umanjiti svoju ulogu te tako možda spasiti glavu. U nastavku ćemo se vratiti oblicima zvjerskog mučenja koje je jugoslavenski režim primjenjivao praktično u svim sličnim slučajevima, pa tako i u slučaju zagrebačkih atentatora na Aleksandra. U tom svjetlu treba promatrati i ocjenu da je Oreb svojim iskazima nanio određenu štetu organizaciji kojoj je pripadao, jer ne valja smetnuti s uma da je bio gotovo nepismen. I sam pred istražiteljem govori, naime, da ne zna čitati, dok s mukom znade napisati samo svoje ime. Zato je pitanje, je li znao što piše u zapisnicima koje potpisuje, i je li potpisao sve što su stavili pred njega u zamjenu za obećanu poštedu od smrtne kazne.

OSOBE ATENTATORA

Nakon ovog osvrtu na dosadašnje historiografske rezultate, a prije obrade samog pokušaja atentata, pokušajmo u svjetlu izvorne građe razbistriti tko su bili atentatori i što se zapravo dogodilo neposredno prije nesuđenog atentata, u istrazi te na suđenju.

Josip Begović je imao zanimljiv životni put. Njegov istoimeni otac osjećao se integralnim Jugoslavenom. Bio je gradonačelnik Virovitice i član velikosrpske Narodne radikalne stranke u koju je prešao iz Pribićevićeve jugointegralističke Samostalne demokratske stranke. Ostao je u povijesti zabilježen i kao vlasnik mjesnih novina *Virovitičan* koje su pisale s jugoslavenskih i velikosrpskih pozicija, žestoko napadajući „frankovce“. Ta oznaka im se nije odnosila na jednu pravašku struju nego na sve one koji su se protivili velikosrpsstvu i jugoslavenstvu. Bio je i građevinski

34 O tome piše Ivan Meštrović u knjizi *Uspomene na političke ljude i događaje*, a o tome svjedoči i Josip Begović u svome iskazu.

35 I. MEŠTROVIĆ, *Uspomene na političke ljude i događaje*, Zagreb, 1969., 231.

36 Ante DELIĆ, *Ante Pavelić: Nepoznata pisma iz talijanskog zatvora*, Zagreb, 2019., 236.-238.

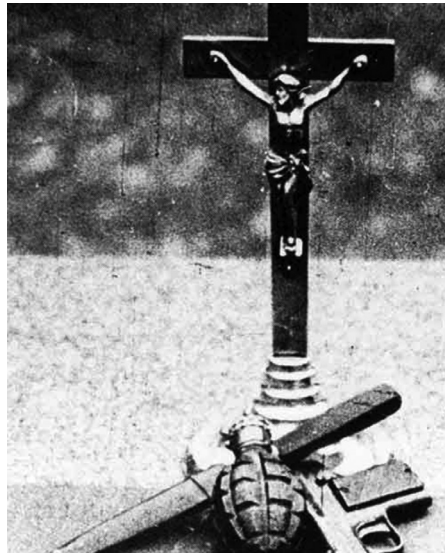
poduzetnik koji se okoristio služanjem velikosrpskom režimu.

Činilo se da će njegov sin Josip (rođ. 1908.) krenuti očevim stopama. On u istrazi iskazuje kako je do svoje 15. godine – što bi značilo do otprilike 1923., makar on zapravo spominje 1926., što će biti vjerojatnije – bio članom Jugoslavenskoga sokola. Potom je istupio iz te organizacije, očito pod dojmom političkih procesa koji su pristaše jugoslavenske ideologije među Hrvatima neumitno svodile na prezrenu manjinu koja se sastojala od oportunističkih i šake zaslijepljenih idealista koje ni surova stvarnost nije mogla osvijestiti od mladenačkih zabluda. Taj prijezir prema jugoslavenstvu osjetio je i mladi Begović, koji u istrazi pripovijeda kako je još kao školarac dobio nadimak „Vaso“. Nadjenuo mu ga je, kaže, vršnjak Vlado (Vladimir) Singer, hrvatski revolucionar židovskog podrijetla, jedan od vođa mladih hrvatskih nacionalista u Virovitici, pokretač nacionalističke *Naše grude* – prvog ustaškoga glasila u Jugoslaviji – te ustaški emigrant od 1933. godine.³⁷

U Zagrebu i nesumnjivo pod Singerovim utjecajem mladi Begović se oslobađa jugoslavenstva koje je ponio iz roditeljske kuće te se kreće u frankovačkim krugovima, djelujući u udrugama Kvaternik i Hrvatska mladica. Pred Singerom je položio ustašku prisegu, a u sklopu priprema za atentat na Aleksandra bila mu je namijenjena uloga logističara koji će pružiti potporu atentatorima te se nakon toga povući iz Hrvatske i priključiti ustašama u Italiji. Kao što znamo, do atentata nije došlo, a Begović je uhićen u zoru 17. prosinca 1933. godine. Njegovo saslušanje zapo-

čelo je sutradan, dan kasnije od saslušanja Antuna Podgorelca koji je uhićen 17. prosinca, ali i od saslušanja Petra Oreba koji je uhićen istoga tog 17. prosinca, nekoliko sati kasnije.

Stotinu je životnih i zakonskih razloga zbog kojih je do toga moglo doći – od uhićenikova zdravstvenog stanja i obzira prema njegovu ocu, preko pokušaja da se angažira kvalificirani branitelj, sve do ocjene istražitelja koji će se

Ustašku su prisegu katolici polagali pred križem i oružjem

redosljed pokazati najplodonosnijim – pa je neozbiljno nagađati zašto je ispitivanje Begovića počelo dan kasnije. U svakom slučaju, sudac beogradskoga Državnog suda za zaštitu države Arnerić predbacit će Begoviću izostanak suradnje s istražnim vlastima.

Korčulanin Petar Oreb je, kao što smo vidjeli, trebao biti neposredni izvršitelj atentata. Rođen je u Veljoj Luci kao nezakonito dijete i odrastao je u krajnjem siromaštvu. Bio je prepušten ulici. Majka ga je rano napustila, jer se preudala i otišla živjeti u drugo mjesto. Nije jasno, je li se od tada brinuo sam za sebe ili je imao kakvih srodnika s kojima je živio. Vrlo rano je prekinuo školovanje jer je u drugom razredu osnovne škole ukrao neke igračke iz škole. Učiteljica je otkrila da je on to napravio i, kako u istrazi navodi, zbog toga ga jako istukla, pa se poslije incidenta u

školu nije vraćao. Prema svemu sudeći, bio je često žrtva oružničkog („žandarškog“) zlostavljanja: spominje da su ga dva puta teško pretukli.

Vrlo rano se uključio u kriminalne aktivnosti pa je završio u krijumčarskom lancu koji je krijumčario šećer i drugo iz Italije (s Lastova) u Kraljevinu SHS (Korčulu). Tako je upoznao desetak godina starijega Ivana Telentu iz Blata na Korčuli. Postali su suradnici, ali i politički istomišljenici. Telenta je prethodno boravio u Belgiji, gdje je postao pripadnik ustaškog pokreta, a te ideje je očito prenio i na Petra Oreba. Zajedno su uz raznu robu na Korčulu prevozili ustaški propagandni materijal i oružje. U istrazi je Oreb naveo da je Telenta bio u nekoj vrsti dosluha sa *žandarima*, jer je ustvrdio kako je Telenta dio ustaškoga promičbenog materijala osobno predao žandarima po dolasku na Korčulu. Je li time pokušao s Telente ili njegove rodbine na Korčuli skinuti odgovornost, može se samo nagađati. Očito je da ga nije držao suradnikom jugoslavenskoga režima, jer se u protivnome ne bi s njime pridružio ustaškoj emigraciji i već u prosincu 1933. stavio svoj život na kocku.

Oreb je, dakle, skupa s Telentom pobjegao na Lastovo. Neko su vrijeme boravili u tamošnjem ustaškom centru, a onda su otputovali u Italiju, gdje su se i rastali. Prema dva prethodno spomenuta izvora Oreb se dragovoljno javio za izvršenje atentata, dok je u istrazi ustvrdio da mu je za to ponuđena novčana naknada. Time je, očito, pokušao umanjiti i vlastitu odlučnost, pa time i stupanj odgovornosti. Već je opisano zašto nije uspio naum da atentat na Aleksandra bude izvršen kod Glavnoga kolodvora, kao i razlozi zbog kojih nije došlo do atentata na drugoj lokaciji, kod Trga bana Jelačića. Ipak je jasno da od odluke da izvrši atentat nije potpuno odustao, jer je s Begovićem i Podgorelcom skovao plan kako će Aleksandra ubiti pred zagrebačkom katedralom, gdje je imala biti održana misa u čast kraljeva rođendana.

Ni do toga nije došlo jer je u međuvremenu policija iz nepoznatog izvora

³⁷ Nakon proglašenja Nezavisne Države Hrvatske Singer će biti na čelu Osobnog ureda Glavnog ustaškog stana te II. odjela Ustaške nadzorne službe. Poslije terorističkog napada jugoslavenskih komunističkih na zagrebačku Glavnu poštu pao je u nemilost, jer je pokušao intervenirati za počinitelje. Potom je uhićen i upućen u Staru Gradišku gdje je uživao povlaštenu tretman. U lipnju 1943. godine ubijen je u nejasnim okolnostima.

(prema svemu sudeći iz Beograda) do-
bila obavijesti o pripremi atentata te je
u jutarnjim satima upala u stan u ko-
jemu su se nalazili urotnici. Pri tome
je upravo Oreb pružio oružani otpor i
jednog detektiva ubio, a drugog ranio.
Poslije uhićenja se u početku očito dr-
žao odlučno, ali je kasnije podvrgnut
nezamislivu mučenju, a izgleda da mu
je ponuđeno i to da će mu život biti po-
šteđen ako bude surađivao. Koliko se
može razabrati, popustio je i potpisivao
sve što se od njega tražilo, ali mu to na
suđenju nije pomoglo. Osuđen je na
smrt vješanjem, a nakon što je shvatio
da je prevaren, opet se, prema svjedoče-
nju Antuna Podgorelca, držao prkosno
i izvikivao protudržavne uzvike.

O Antunu Podgorelcu znamo najma-
nje. Rođen je 1906. u Suhopolju kod
Virovitice. Bio je ujak Josipa Begovića
mlađeg. Od 1930. je živio u Zagrebu,
gdje je radio kao građevinski radnik.
Nemamo tragova njegova političkog
djelovanja u vrijeme prije diktature,
ali se potom, očito pod utjecajem dvije
godine mlađeg nećaka približio naci-
onalističkim borbenim krugovima. Iz
njegova iskaza u istrazi, ali i iz iskaza
Josipa Begovića potpuno je jasno da je
Podgorelec znao za Begovićevo politič-
ka uvjerenja, kao i za stan u Štoosovoj
ulici u kojem je posjećivao nećaka, iako
je ovomu bilo strogo zabranjeno oda-
ti stan ikomu izvan ustaškoga kruga.
Zato naivno zvuči tvrdnja koju su i on
i Begović izrekli u istrazi, da su Oreb i
Begović pri prvom sastanku s Podgo-
relcem ovoga doslovno odmah uključili
u ustaški pokret s kojim navodno nije
imao prethodnih dodira, i da je dao
prisegu pred Orebom, te još istu večer
pristao biti dijelom urote za ubojstvo
kralja.

Koliko god neuvjerljive bile ove tvrd-
nje koje su očito trebale demotivirati
širenje istrage na rodbinu, prijatelje i
znance osumnjičenika, one su zadovo-
ljile istražitelje koji nisu pokazali spre-
mnost dublje ulaziti u to. Jesu li pritom
imali takav politički naputak – jer je
sama činjenica da je na kralja pokušao
atentat slabila ugled dinastije i države,
a mogla je pridonijeti popularizaciji

ustaške organizacije (kao što je pokazao
Brušanski ustanak petnaestak mjeseci
ranije!) – nemoguće je sa sigurnošću
znati. U svakom slučaju, moguće je da
je to pomoglo da smrtna kazna koja je
bila izrečena i Podgorelcu bude preina-
čena u kaznu doživotne robije. Također
se može nagađati i o drugim razlozima
za to ublažavanje kazne, jer se u četrde-
setak dana koji su protekli od dana izri-
canja osude do dana justifikacije Oreba
i Begovića zbilo čitav niz događaja koji
su drastično mijenjali vanjskopolitički
položaj Kraljevine Jugoslavije, ali i po-
ložaj ustaške emigracije.

Usprkos tom preinačenju najstrože
kazne, ustaški će pokret i Podgorelca
slaviti kao jednog od svojih prvobora-
ca. Na fotografiji koja prikazuje hrvat-
ske nacionaliste u srijemskomitrovičkoj
kaznionici on se nalazi u sredini,³⁸ a na-
kon proglašenja Nezavisne Države Hr-
vatske doživljava počasti i biva uvršten
u Poglavniku tjelesnu bojnu (PTB), po-
strojbu koja okuplja predratne ustaške
borce. Poslije pogibije u ustaškim re-
dovima 3. srpnja 1941. pokopan je uz
najviše počasti, a u *Ustaši*, službenom
vjesniku Hrvatskog ustaškog pokreta,
posvećen mu je članak u kojem se opi-
suje njegova uloga u predratnom ustaš-
kom pokretu.³⁹ Tekst potpisao Božidar
Cerovski, jedan od uglednijih domo-
vinskih ustaša, bivši politički uznik, a
potom i emigrant.

POČETAK ISTRAGE: SASLUŠANJE ANTUNA PODGORELCA

Tijek istrage moguće je rekonstruirati
samo prema sačuvanim zapisnicima.
Stručnjacima za kazneno pravo – i ne
samo njima – dobro je poznato da ti za-
pisnici ne otkrivaju istinu ni onda kad
se istraga vodi u civiliziranim uvjetima,
u demokratskom društvu i pod nadzo-
rom nepristrana sudca. Zato s krajnjim
oprezom treba uzimati iskaze svjedoka,
a osobito okrivljenika u jednome dik-

tatorskom režimu koji se s političkim
protivnicima i na ulici obračunavao
batinama, dok je iza tamničkih zidova
primjenjivao najbrutalnije zamislive
metode. I hrvatskoj i svjetskoj javnosti
to je dobrim dijelom postalo pozna-
to već 1929., od početka istrage protiv
Marka Hranilovića, Matije Soldina,
Stjepana Javora, Mile Starčevića i nji-
hovitih drugova koji su 1931. izvedeni
pred sud koji je dvojicu prvooptuženih
– unatoč tom zgražanju javnosti – osu-
dio na smrt.

To se nastavilo i u drugim političkim
procesima. U svojoj knjizi *Redarstve-
ni bestijarij* Mario Stipančević navodi
kako su politički zatvorenici premla-
ćivani, šibani po tabanima, vezani za
stolicu i obarani na pod skupa s njom,
da su im cigarete gašene na tijelu, da su
šibani volovskom žilom, vješani o kuku
za ruke i za kosu i potom batinani, da
su im cigle vješane za genitalije, da su
vezani za ražanj i u tome položaju pre-
mlaćivani, da im je hrvatska zastava
gurana u usta itd. Taj zvjerski reperto-
ar primijenjen je i na atentatorima na
Aleksandra. Juraj Špiler navodi, među
ostalim, da je Petar Oreb natjeran bo-
sonog hodati po užarenoj žeravici,⁴⁰ a
i Podgorelec detaljno opisuje mučenja
koja je osobno prošao, dodajući da je
Josipu Begoviću jedan bubreg otkazao
uslijed udaraca.⁴¹ Pored toga su bili
izloženi hladnoći, a uskraćivana im je
hrana i san.

Kao i inače u takvim slučajevima svi
zapisnici iskaza uhićenika pisani su *dr-
žavnim*, srpskim jezikom, ali je samo
jedan od sačuvanih zapisnika vođen ćir-
ličnim pismom.

Prema svemu sudeći, prvo je, 17.
prosinca 1933., ispitivan Antun Pod-
gorelec. On iskazuje da je rođen 29.
listopada 1906. u Suhopolju, da je ri-
mokatolik, neoženjen i po zanimanju
zidar. Na pitanje otkad živi u Zagrebu,
odgovara kako je iz Virovitice doselio
u Zagreb u jesen 1930. te prebiva u Pe-

38 *Ustaša*, 11/1941., br. 4, Zagreb, 1941., 5.

39 Isto, 5.-6.

40 HDA-1561-SDS RSUP SRH broj 010.3.7.
izjava Juraja Špilera.

41 Memoari Antuna Podgoreleca, nav. dj., 5.-8.

trovoj 77. Potom iskazuje kako je pret-hodnog dana (dakle: 16. prosinca) do njega u buffet Perčec u Maksimirskoj ulici do njega došao njegov sestrić, u pratnji njemu tada nepoznata čovjeka. U nedostatku sačuvane Orebove fotografije, vrijedno je zabilježiti kako ga Podgorelec opisuje. On za njega kaže da je star 23 ili 24 godine, visok oko 170 cm, jako razvijen, plave kose koju češlja naviše poput njemačkog generala Hindenburga. Nastavlja da je crven u licu, plavih, dosta jakih obrva, modrih očiju i zdravih zuba. Bio je, kaže Podgorelec, odjeven u plavo odijelo i dugi crni kaput, dok je na glavi imao sivi šešir.⁴²

Podgorelec nastavlja kako su Begović i Oreb, kojega je Begović navodno predstavio „nekim prezimenom na M“, u tom buffetu večerali, bez njega, jer je on bio večerao ranije. Potom da su se sva trojica uputila prema stanu u Što-sovoj ulici 4, odakle ga je taj neznanac poslao da donese još vina, što je on i učinio. Kad su natočili vino i popili pobratimstvo, nepoznati se predstavio kao Ivo te mu otkrio da je ustaša. Podgorelec dalje tvrdi kako mu je navedeni još rekao da je ubio „žandara“ na granici (za što, međutim, nema nikakva drugog dokaza!). Potom je „Ivo“ govorio o ustaškom logoru u Austriji u kojemu se nalazi Vladimir Singer.

Kad bismo i mogli znati, je li zapisničar pravilno shvatio Podgorelčeve riječi i je li ih ispravno unio u zapisnik – jer se zapisnik ni tada nije vodio stenografiranjem, nego sažimanjem ispitanikova iskaza (pa su prepirke o načinu unošenja u zapisnik i danas sastavni dio malne svake sudske rasprave) – bilo bi suvišno nagađati o onome što je nemoguće bilo potvrditi bilo opovrgnuti: je li pritom Podgorelec svjesno izmišljao ili doista nije znao da je Oreb došao iz Italije, a da je kroz Austriju samo prošao, pritom ne susrevši Singera, jer se ovaj nije pojavio na mjestu gdje se trebao sastati sa Orebom i Herenčićem.

Ipak se razmjerno neuvjerljivom čini Podgorelčeva tvrdnja kako je taj „Ivo M.“ nakon jedva dva sata otkad su se upoznali, iz čista mira na stolu zapalio svijeću, uz nju položio nož, revolver odnosno dva revolvera ili pištolja i bombe, potom da je od Podgorelca zatražio da položi ustašku prisegu, pa je ovaj to i učinio. Podgorelec detaljno opisuje bombe i tvrdi da su bile visoke 12 centimetara, crne boje, kruškastog oblika, da su na vrhu imale crni poklopac te da su bile po površini izrezane u kvadratiće. Kaže da je na njima bio i natpis „Ustaša“ pisan crvenom bojom. Prema Podgorelčevu iskazu, Oreb ga je tek neposredno prije polaganja prisege upitao kako se zove, a za prisegu navodi da je izgovorio: „Ja, Antun Podgorelec, kao ustaša prisežem Bogu svemogućemu da ću izvršavati sve ustaške zahtjeve i da ću biti vjeran majci Hrvatskoj“.

Takav tekst prisege razlikuje se od propisanoga teksta, ali – nije Podgorelec taj tekst zapisivao, nego ga u istrazi prepričava prema sjećanju, pa je suvišna rasprava o valjanosti takve prisege, kao i o tome, koja je ona po redu od prisega položenih u domovini (s obzirom na to da je nepobitno kako su Pavelićevi suradnici poput Stjepana Javora te pripadnici tzv. prvoga ustaškog roja održavali s Pavelićem i Perčecom stalne kontakte već od siječnja 1929. te povremeno putovali u inozemstvo, a već 1930. su uspijevali prokrijumčariti ustaške publikacije i u ćelije zagrebačkog sudbenog zatvora). Odmah iza položene prisege, nastavlja Podgorelec, Oreb mu je otkrio da planira izvršiti atentat na kralja, te je njemu, Podgorelcu, ponudio da se skloni u Austriju, a ako ipak odluči ostatu u Hrvatskoj, neka se uključi u organizaciju Mlada Jugoslavija kako ne bi bio sumnjiv.

Nije previše uvjerljiva Podgorelčeva tvrdnja da Begović nije slušao razgovor njih dvojice, nego je za to vrijeme svirao violinu. Podgorelec nastavlja kako se „Ivan M.“ spremio za spavanje, te da je prije spavanja čitao *Novosti* kako bi utvrdio kada i kojim putem će se kralj sutradan 17. prosinca kretati po Zagrebu. U Podgorelčevu je iskazu, dakle, sko-

ro nepismeni Oreb postao čitačem novina, no – Podgorelec nastavlja da ga je Oreb zadužio neka ujutro iziđe i pokuša doznati kojim putem će se kralj kretati, a da je Begoviću zapovjedio da pripremi automobil za bijeg koji bi trebao biti na Črnomercu kod potoka. Napominje kako je kod Oreba vidio (očito krivotvorenu, op. D. U.) iskaznicu preko koje je bila jugoslavenska državna trobojnica.

Oreb da je spavao u jednom krevetu, nastavlja Podgorelec, a on i nećak mu Josip Begović u drugom. Spominje da mu je Oreb pričao o suradniku koji ga je napustio i otišao u Celje te da mu se čini kako se radi o osobi prezimenom Herenčić. Dalje navodi da se probudio oko 06.30, a da se za njim probudio i Begović, dok je „Ivan M.“ spavao još i u 07.00 sati, kad se začulo zvono na ulaznim vratima. Kad je Begović, prema Podgorelčevoj izjavi, otvorio vrata, jedan je detektiv upao unutra i počeo pretraživao Begovića, dok je drugi prilazio njemu. Tada se „Ivan M.“ skočio, pa pucao prvo u jednoga, a potom i u drugog detektiva, nakon čega je s tri bombe i revolvere te pobjegao iz stana.

U *Hrvatskom tjedniku* Podgorelec je 1941. ponudio nešto drugačiji prikaz. Tada je naveo kako je on držao ruku drugog detektiva u kojoj je bilo oružje, dok da je Oreb iz blizine pucao u njega. To bi moglo biti točnije, jer je Oreb na suđenju ponudio vrlo sličan prikaz, ali je Podgorelec tada poricao da je držao detektiva za ruku s oružjem.

Istražitelja je zanimalo gdje je Oreb prešao granicu i gdje je živio, na što je Podgorelec odgovorio da to ne zna, ali da misli kako je granicu prešao nedavno i da je živio u Austriji. Pred kraj saslušanja istražitelja zanima, je li trebalo biti još atentatora osim uhićenih, pa Podgorelec izjavljuje kako misli da su trebali doći i neki koji nisu došli, pa to povezuje s navodnim neplaniranim Herenčićevim odlaskom dan prije atentata. Na samom kraju istražitelj postavlja pitanja Podgorelcu o brojnim ljudima iz Zagreba, no on o njima ništa ne zna (ili ne želi ništa reći). Također ne zna ili ne želi reći ništa detaljnije ni o Singerovu ilegalnom prelasku grani-

42 Oreba vrlo slično opisuje i Begović, pa smo na temelju tih opisa izradili Orebov fotrobot.

ce, čime je zaključeno prvo ispitivanje Antuna Podgorelca 17. prosinca 1933., pred policijskim istražiteljem Stanojem H. Cvetkovićem i zapisničarkom („perovodjom“) Lj. Rosenberger.

Pred istim istražiteljem i drugom zapisničarkom (Zlatom Horvat) sutradan je nastavljeno Podgorelčevo saslušanje, istražiteljevim upitima o odnosu Josipa Begovića i Marije Pušić. Na pitanje, je li za svog nećaka ikad nosio neke pakete Mariji Pušić u Martićevu 8, Podgorelec odgovara da je nosio vrećicu s planinarskom odjećom koju joj je predao odmah na vratima, ne ulazeći u daljnje razgovore s njom. Potvrđuje da poznaje i supruga gospođe Pušić, a iskazuje da je nosio odjeću Mariji Pušić iz prvog Begovićeve stana u Crnadkovoju 8 baš u vrijeme kraljeva dolaska u Zagreb. Ne zna potanje gdje su tada bili Begović i Oreb, jer su se razišli u Maksimirskoj, odakle su oni tramvajem krenuli prema središtu grada. On sam da je nakon predaje odjeće gospođi Pušić otišao večerati u ugostiteljski objekt Perćec, gdje su mu se malo kasnije pridružili Begović i Oreb, no da su vrlo brzo sva trojica otišli u stan u Štoosovoj ulici.

Podgorelec opisuje i navodnu svađu između Begovića i Oreba, jer da je Oreb ljutito predbacivao Begoviću da zbog njegove krivice on nije stigao baciti bombu na kralja još na Glavnom kolodvoru. Na to da je Begović odgovorio kako je kriv onaj koji je pobjegao, a ne on, misleći cijelo na Herenčića, a da Oreb, ako doista drži da je krivica na Begoviću, može slobodno ubiti ga. To je zanimljiva tvrdnja, jer Herenčić, prema raspoloživim podacima, nije ni bio predviđen za izvršenje atentata, a nejasno je u kojoj mjeri bi njegov odlazak iz Zagreba dan ranije mogao utjecati na njihovo kašnjenje.

Iz cijeloga Podgorelčeva iskaza razvidno je da pozorno bira riječi, iskazuje oprezno i vodi računa osobito o tome da što manje inkriminira svog nećaka. To se osobito primjećuje kad u nastavku tvrdi da mu je nećak pričao kako će mu doći neki ljudi iz ustaškog logora u Austriji, no da ne zna tko su ni koja im je zadaća. Također iskazuje kako mu je nećak pričao da je bio u ustaškom logoru u Austriji, no odmah potom uma-

njuje značenje te epizode. Upadljiv je istražiteljev interes za Mariju Pušić, ali njezina iskaza nema. Njezina nam uloga, baš kao i njezina sudbina ostaje nepoznata, jer ju spominje samo Po-

Vladimir Singer, jedan od vodećih hrvatski nacionalista bio je židovskog podrijetla

dgorelec u svojim već citiranim uspomenu iz 1941., u kojima kaže da mu ju Begović pri rastanku kazao neka pozdravi sve robijaše, a posebno Pušićku i Dragutina Zajeca.

SASLUŠANJE JOSIPA BEGOVIĆA

Kao što smo spomenuli, Josip Begović je ispitan 18. studenog, dan iza Podgorelca i Oreba. Prvo pitanje koje je zanimalo istražitelje bilo je, kada je pristupio ustaškom pokretu. Begović potanko opisuje kako je nagovor oca, gorljiva Jugoslavena, prvotno bio upisan u Jugoslavenski sokol, no da je 1926. godine iz njega istupio. Navodi da je pod utjecajem Branka Cerovskog i Vladimira Singera te iste godine pristupio Hrvatskoj mladici, a spominje i dodire s udrugom Kvaternik za koju kaže da je njegovala integralno hrvatstvo. Dalje iskazuje kako se u Hrvatskoj mladici družio s kasnije poznatim jezikoslovcem Bratoljubom Klaićem, Brankom Cerovskim i kasnijim ministrom u vladi Nezavisne Države Hrvatske Mladenom Lorkovićem.

Oni da su ga naveli da se uključi u hrvatske nacionalističke organizacije, no naglašava kako to njemu nije bilo teško jer je dosta ranije shvatio kako je s jugoslavenskim idejama koje mu je usadio otac postao vrlo usamljen u redovima mladeži. U njegovu razredu te jugoslavenske ideje dijelilo je još šestero učenika, a u ostalim razredima bilo ih je i manje. Za vrijeme boravka i školovanja u Koprivnici, kaže, nije upoznao nikoga tko bi se osjećao Jugoslavenom. Potom govori o izgonu Vladimira Singera iz Zagreba zbog političkih razloga, ali se prilično negativno izražava o Branku Cerovskom za kojega kaže da je preuveličavao svoj udio u nacionalističkom gibanju toga vremena. Spominje da su mu kod kuće branili da se druži sa Singerom koji da je frankovac i da bi ga mogao politički zavesti. Prisjeća se i događaja kad je neki Bernobić bio vlakom prepraćen iz Zagreba u Osijek, kojim povodom je Singer sa skupinom mladića pred dolazak vlaka razvio hrvatsku zastavu na postaji, zbog čega su kasnije uhićeni.

Spominje da je Singer poslije izlaska iz zatvora ponovo otišao u Zagreb gdje ga je opet susreo u Petrovoj ulici 77, gdje je ovaj stanovao. Naglašava da mu je prigodom jednog razgovora „separatističke“ naravi Singer kazao: „Vaso, Ti ćeš biti još dobar dečko“. Za nadimak Vaso kaže kako ga je dobio u nižim razredima škole, vrlo izvjesno zbog očeva političkog opredjeljenja. Dalje iskazuje kako je Singer iz Petrove preselio u Martićevu 8, gdje je stanovao s Dragutinom Kostelcem – kasnijim diplomatskim službenikom Nezavisne Države Hrvatske i dužnosnikom emigrantske Hrvatske republikanske stranke – te Nikolom Jasinskim. Potom Begović opisuje kako je čuo da je na Singerovoj novoj i staroj adresi došlo do policijskog pretresa zbog nekih letaka. Iskazuje da je na njemu nepoznata način dio tih letaka završio u njegovu stanu. Prema njegovu sjećanju, letci su bili tiskani na listovima 20 x 30 cm, potpisani s H.U.R.A. i završavali su poklikom „Živio dr. Ante Pavelić!“.

Sadržaj letaka, kaže Begović, bio je separatistički, a u tekstu se vrijeđalo kralja Aleksandra. Tvrdi da je svežanj s letcima bacio u peć odmah poslije čita-

nja. Dalje iskazuje da se o tim letcima razgovaralo u Đačkom domu, a on da smatra kako ih je donio Singer iz Austrije. U svakom slučaju, Singer da je nakon otkrivanja tih letaka bio na neko vrijeme nestao, pa se nagađalo kako je pobjegao u emigraciju, čak i to da je možda ubijen pri pokušaju bijega. Dalje Begović iskazuje da ga je posjetio Tomo Grgić⁴³ koji da mu je rekao da Singer želi s njime razgovarati. On ga je odveo u neku vilu na području Zelengaja gdje se doista susreo sa Singerom. Tamo je uz Singera upoznao i Mariju Pušić koju opisuje kao ženu staru oko 36 godina, brinetu nižeg rasta, srednje razvijenu.

Pravi razlog Singerova poziva da je bio u tome što ga je Singer izabrao za pratitelja pri tajnom prelasku granice. Za tu prigodu su se obukli u planinarska odjela, a zanimljivo je da se Singer okitio i značkom Jugoslavenskog sokola. Prema Sloveniji da su putovali automobilom broj 273 kojim je upravljao Dragutin Zajec, da su pozadi sjedili Vladimir Singer i Marija Pušić, dok on da je sjedio uz vozača. U automobilu da mu je Singer pokazivao bočicu s bijelim prahom za koji je rekao da je otrov i da će se prije ubiti nego pasti policiji u ruke. Begović još iskazuje da je Singer za potrebe bijega imao lažnu iskaznicu Visoke ekonomske komercijalne škole na ime Ferdinand Hal.

Potom iskazuje da su iz Ljubljane, kamo ih je dovezao Zajec, vlakom produžili prema Jesenici odakle su planinarskom stazom otišli prema Golici. Opisuje da je on putovao u društvu sa Singerom, ali da su im se pridružili student veterine Herceg, kojega je poznao otprije, i neka plavokosa gospođica mladog izgleda, kao i krupan brkati muškarac sa ženom srednjih godina. Dalje navodi kako je mlado-

lika plavuša u društvu studenta Hercega bila zapravo Mira Košutić, kći Stjepana Radića. Ona i Singer su, prema Begoviću, glumeći zaljubljeni par i držeći se za ruke ilegalno prešli graničnu crtu. Košutićka da je ilegalno prelazila u Austriju kako bi se susrela sa suprugom, tajnikom HSS-a ing. Augustom Košutićem, te mu iz domovine prenijela političke poruke o čijem sadržaju on, Begović, ne zna ništa.

Njemu nije poznato, zašto je ta gospođa Pušić bila s njima u automobilu, a na pitanje zašto Grgić nije išao s njima, Begović odgovara da mu je Grgić jednom prigodom rekao kako nije išao zato da se ne bi kompromitirao za budući rad. Begović dalje opisuje svoj kasniji susret s Grgićem koji ga je izvijestio da će ga posjetiti čovjek kodnog imena Bauman,⁴⁴ pa da s njim treba do granice dovesti dva čovjeka koja su došla u sukob s oružnicima, zbog čega moraju bježati. Begović iskazuje da je i taj put organiziran preko gospođe Pušić koja je angažirala vozača Zajeca, a osobe koje su morale napustiti Hrvatsku bila su, kaže, braću Posarić. Za njih kaže da su napali i razoružali „žandar“. Potom Begović opisuje pripreme za put i tijek putovanja te navodi da se Bauman zapravo preziva Lisak, da mu ne zna ime, ali znade da studira medicinu, visok je, suh i koščat, a kosu češlja ravno unatrag. Dalje iskazuje da je i Lisak s braćom Posarić trajno napustio Hrvatsku.

Ispitivanje Begovića nastavljeno je sljedećeg dana. Istražitelja je zanimalo tko su osobe koje su pored Begovića sudjelovale u prebacivanju braće Posarić u emigraciju. Dva dana ranije Podgorelec je porekao da poznaje nekog Stankovića i Crnkovića koji očito nisu bili potpuna nepoznanica vlastima, a sad je Begović potvrdio da su imali udjela u tom pothvatu. Govorio je i

o svojem odnosu s Grgićem te priznao da je iz emigracije dobivao napatke i zapovijedi upravo preko Grgića, tada inače nedostupna jugoslavenskim vlastima. Nije zatajio ni to da je posjetio Singera u Klagenfurtu i da je kod njega vidio ustaška glasila poput [*Nezavisne*] *Hrvatske Države i Griča* te novina kojima ne zna naslov, ali znade da su izlazile u Buenos Airesu.

O samim letcima da ništa pobliže ne zna, jer da ih nije ni pročitao, ali kaže da je kod Singera u Austriji vidio i jednu kutiju u kojoj je bilo između 10 i 12 „manjih revolvera“ [zapravo pištolja, D. U.] s oznakom F.N. Nastavlja Begović da mu je Singer pokazivao pakleni stroj, umotan ljubljanskim listom *Slovenec*, tako da izgleda poput svežnja novina kako bi ga se lakše prokrijumčarilo iz Austrije. Detaljno opisuje i ručne bombe koje da je vidio kod Singera te tvrdi da su izgledom istovjetne bombama koje je Oreb donio u Zagreb za potrebe atentata. Na koncu Begović otkriva da mu je Grgić naložio neka unajmi još jedan stan, a da će se dogovoriti hoće li to učiniti na svoje ili na neko lažno ime.

Istražitelja Cvetković je zanimalo je li se Begović u inozemstvu susreo s kojim drugim političkim emigrantom osim Singera, na što ovaj odgovara niječno odgovara. Na pitanje o novcu koji je dobio od Singera, odgovara da je riječ o 200 šilinga koje nije uzeo za vlastite potrebe nego ih je predao Grgiću. Što se stana u Štoosovoj tiče, Begović izjavljuje kako je na Grgićev poticaj taj stan unajmio na svoje ime te ga je platio mjesec unaprijed po cijeni od 550 dinara, a da mu je Grgić taj novac refundirao. Za 1650 dinara unajmio je i pokućstvo za taj stan, ali je imao i neke dodatne manje troškove. Kad je stan bio opremljen, da se je ponovo sastao s Grgićem te su razgovarali o ponovnom odlasku u Austriju, pri čemu je pored Begovića trebao ići i neki Šarić.

Kao što smo spomenuli, upravo Šarića je Podgorelec optužio za izdaju, ne nudeći doduše dokaza, ali ističući kako je do te spoznaje došao tijekom saslušanja. Begović, pak, potvrđuje da je Šarića doveo u stan u Štoosovoj, ali se u spisu ne vidi da bi u njega sumnjao. U nastav-

43 U ustaškim krugovima poznatiji kao Tomiša Grgić. Bio je ustaški časnik za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske, u drugoj emigraciji živio je u Argentini gdje je bio mjesni čelnik Luburićeva HNO-a, no ubrzo se uz svađu razišao s ostalim mjesnim dužnosnicima, a Luburić u jednom pismu izražava mišljenje da je lud. Živ je bio najmanje do druge polovice sedamdesetih godina prošlog stoljeća kada se kandidirao za Hrvatsko narodno vijeće.

44 Bauman je bilo je tajno ime Eriha Lisaka (1912. - 1946.), hrvatskog revolucionara, nezavršenog studenta medicine koji je u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj imao čin pukovnika te obnašao razne vojničke i državne dužnosti. Poslije rata se vratio u Hrvatsku s ciljem tajnog djelovanja, no jugoslavenske su ga vlasti ubrzo otkrile i uhitile. Suđen je na istom suđenju s blaženim kardinalom Alojzijem Stepincom te osuđen na smrt vješanjem.

ku Begović opisuje kako ga je tog Šarića pozvao da s njim ide u Austriju kod Singera, ali je ovaj to otklonio, s obrazloženjem da se tek zaposlio kao odvjetnički vježbenik u odvjetničkom uredu Dr. Rodanića i Plivelića u Tomičevoj ulici, ali i zato što obitelj na njega vrši pritisak da se okani politike. Ipak je taj zagonetni Šarić, za koga zasad znamo samo to da je stanovao u Harambašićevoj 3, pristao otputovati s Begovićem u Austriju, ali je Grgić iz nejasnih razloga odgodio to putovanje za 25. studenog, što, prema Begovićevu iskazu, Šariću nije odgovaralo, pa je od putovanja odustao.

Begović se tako sam uputio prema Austriji, pa u istrazi vrlo detaljno opisuje to putovanje i ilegalni prelazak državne granice, kao i susret sa Singerom na željezničkom kolodvoru u Klagenfurtu. Begović naglašava da se Singer začudio kad je vidio da je došao sam, a ne sa Šarićem. U nastavku svog iskaza Begović opisuje kako mu je Singer u jednom trenutku predao pisanu zapovijed da se vrati u Zagreb i da tamo očekuje skupinu ljudi koje će prepoznati po bijelome papirnatom smotuljku koji i on sam treba nositi. Uglavljene su i lozinke: te osobe će njega, Begovića, pozdraviti sa „Slava Bogu” na što on treba uzvratiti s „Bog i Hrvati, dečki”. Zapovijed koja mu je predočena, kaže Begović, bila je potpisana s „Poglavnik”, a kad je potvrdio da ju je shvatio i upamtio, Singer ju je pred njim zapalio, poučavajući Begovića da tako treba uvijek činiti: zapovijed pročitati tri puta, zapamtiti je i potom je zapaliti.

Dalje Begović opisuje kako je pred Singerom položio ustašku prisegu, i to dva puta, te kako mu je ovaj rekao da će ljudi koje čeka ili napasti proslavu dana ujedinjenja ili izvršiti atentat na kralja, kad ovaj povodom svog rođendana dođe 17. prosinca u Zagreb. Begović se dalje prisjeća kako je u gore navedenoj zapovijedi pisalo da osobe koji trebaju doći u Zagreb treba provesti po gradu te im pokazati gdje je zgodno na Glavnom kolodvoru izvršiti atentat na kralja, a poslije čina im omogućiti da pobjegnu; odnosno, ako se kralj ne pojavi, da pri-

došlice dovede do Markova trga kako bi prekinuli proslavu kraljevog rođendana.

Međutim, osobe koje je čekao, objasnjava dalje Begović, nisu došle u stan. Nije bilo dogovorenih bijelih zamotuljaka ni dogovorene lozinke, nego je na

Ustaška oznaka za kapu

vrata banuo spomenuti Šarić, koji mu je rekao da su ljudi stigli, da su vani, prozebli, i da traže neka ih odmah pusti u stan. Iz toga proizlazi da je Herenčić s Orebom otišao do Šarića kojega je očito poznao, a ne do Begovića kojega nije prethodno pozvao. To nam govori da je došlo do određene pomutnje u redovima organizacije, ali sugerira i to da nisu osnovane sumnje u Šarićevu izdaju, premda je jugoslavenska policija, hipotetski govoreći, mogla i u dogovoru s njime otežati s uhićenjem, kako bi razotkrila veći broj pripadnika ustaške mreže.

A istog dana kad i Begović, 18. prosinca 1933. ispitan je Dragutin Zajec, pred istražiteljem Jurjem Špilerom i zapisničarkom Lj. Rozenberger. U svom iskazu Zajec je naveo kako je rođen 8. svibnja 1902., oženjen je i nema djece. Po vjeroispovijesti je starokatolik, a po zanimanju vozač i mehaničar. U odnosu na svoje političko opredjeljenje iskazuje da je do diktature odnosno zabrane stranaka bio organizirani član Hrvatske seljačke stranke, također djelatnik u pjevačkom društvu Hrvatskog sokola. Izričito je da do unazad jedne godine nije sudjelovao u „separatističkim i protudržavnim aktivnostima”, a u njih da ga je uključila Marija Pušić s kojom je bio u istome crkvenom pjevačkom zboru.

Ona da mu je pristupila i od njega zatražila da Singera prebaci iz Zagreba u Ljubljanu, odakle će on nastaviti put prema austrijskoj granici. S njima dvojicom su u automobilu bili Marija Pušić i još jedna osoba, Josip Begović kojega ne navodi po imenu. Pripovijeda kako su Begović i Singer napadali politiku odavnog pokojnog Stjepana Radića, s čime se on kao član HSS-a nije slagao. Njih dvojica da su bili odjeveni u planinarska odjela, a Singer mu je na rastanku platio 1200 dinara za vožnju. Spominje i slučaj iz kolovoza 1932., kad je Josipa Begovića i dvojicu mladića – vjerojatno braća Posarić koje će u svom iskazu spomenuti i Begović – vozio u Sloveniju, ali je tu vožnju naplatio svega 300 dinara.

Naposljedku Zajec opisuje i svoj posljednji susret s Josipom Begovićem 16. prosinca 1933., dakle – neposredno pred planirani atentat, te iskazuje kako je Begović od njega tražio da njega i još neke osobe prebaci iz Kustošije u Celje. Navodi da mu je to sve bilo sumnjivo i da je pokušao izbjeći vožnju, izvlačeći se na to da su ceste smrznute. Tada da mu je Begović kazao neka vozi onoliko koliko dopusti prohodnost cesta, na što je on pristao. Dogovorili su se naći se oko 16.45. sati kod benzinske crpke Sfings, no da se on nije pojavio u ugovoreno vrijeme na dogovorenom mjestu, jer da je posumnjao kako se ne radi o čistom poslu, te opisuje svoje kretanje u vrijeme kada se trebao naći s Begovićem i Orebom.

Iskaz ovog svjedoka nelogičan je i očito neistinit, ali nam raspoloživo gradivo i nedostatak spoznaja o njegovoj sudbini ne dopušta da – slično kao u slučaju Marije Pušić – bilo što zaključujemo o njegovoj možebitnoj povezanosti s ustaškom organizacijom niti o njegovoj ulozi u pripremama prosinačkog atentata na Aleksandra.

(nastavit će se)

IN DIESER AUSGABE

Das zentrale Thema dieser Ausgabe unserer Zeitschrift ist der Artikel von **Marko Krznarić** über die sogenannte offizielle Liste der Jasenovac-Opfer. Von Herbst 1941 bis Frühjahr 1945 brachten die kroatischen Behörden eine beträchtliche Zahl von Juden, Roma, Serben sowie allgemein Gegnern des damaligen Regimes in das Lager Jasenovac. In der nachkriegszeitlichen kommunistischen Propaganda wurde behauptet, dass dort 700.000 Menschen getötet worden seien, während gewisse großserbische Kreise diese Zahl sogar noch erhöhten. Diese Zahl fand ihren Weg in Schulbücher und sogar in Enzyklopädien, denn – wie es **Dr. Dušan Bilandžić**, jugoslawischer Historiker und einstiges Mitglied des Zentralkomitees des Bundes der Kommunisten Kroatiens (Kommunistische Partei), ausdrückte – sie sei einer der Mythen, auf denen der jugoslawische Staat aufgebaut wurde. Genau auf diese Einschätzung berief sich kürzlich ein serbischer Historiker, der offen erklärte, dass die Serben ungeachtet aller Beweise an dieser Opferzahl festhalten müssten, weil sie Teil ihrer nationalen Identität sei.

Aus diesem Grund war wissenschaftliche Forschung über das Lager Jasenovac bis vor Kurzem praktisch unmöglich, und Einzelpersonen, die es wagten, sich damit zu befassen, wurden Opfer tödlicher Attentate (wie der kroatische Publizist **Bruno Bušić**) oder politischer Prozesse, die mit Verurteilung und Ausschluss aus der Öffentlichkeit endeten. Unter ihnen war auch **Dr. Franjo Tuđman**, ursprünglich Mitglied der Kommunistischen Partei Jugoslawiens und General der jugoslawischen Armee. Als er als Historiker

und Direktor des Instituts für die Geschichte der Arbeiterbewegung Kroatiens zu der Erkenntnis gelangte, dass selbst

Zeugnisse aufdecken – solche, die ein völlig anderes Licht auf das Lager werfen, ebenso wie diejenigen, die zeigen,

Osijek

laut dem offiziellen (aber gerade deshalb verboten!) staatlichen Verzeichnis der Kriegsoffer von 1964 die Zahlen mehr als verzehnfacht worden waren, und als er begann, darüber zu sprechen, wurde Tuđman entlassen und 1972 inhaftiert.

Er gab das Thema nicht auf und wurde etwa zehn Jahre später erneut zu einer Haftstrafe verurteilt. Nach dem Zerfall Jugoslawiens und dem Zusammenbruch des kommunistischen Regimes schien es möglich zu werden, die Fakten endlich festzustellen. Doch der Jasenovac-Mythos wurde zu einem der entscheidenden Mittel, mit denen das materielle und geistige Erbe der jugoslawischen Diktatur an der Macht gehalten wird. Deshalb werden Personen stigmatisiert und aus dem öffentlichen Leben ausgeschlossen, die Tag für Tag neue Dokumente und

dass das Lager auch nach dem Zusammenbruch des Unabhängigen Staates Kroatien weiterbestand und dort gefangene Angehörige der kroatischen Streitkräfte sowie vermutlich auch Soldaten der deutschen Wehrmacht untergebracht und offenbar getötet wurden.

Inzwischen sind in wissenschaftlichen Artikeln und Büchern zahlreiche Beweise für die Unzuverlässigkeit der offiziellen Liste der Jasenovac-Opfer veröffentlicht worden. In diesem Sinne ist auch der Beitrag von **Marko Krznarić** verfasst, der zeigt, wie die offizielle Liste gefälscht wurde, sodass als angebliche Jasenovac-Opfer auch Personen erscheinen, die anderswo ums Leben kamen oder lange nach ihrem angeblichen Tod in Jasenovac weiterlebten.

IN THIS ISSUE

The central topic of this issue of our journal is **Marko Krznarić's** article on the so-called official list of Jasenovac victims. From the autumn of 1941 to the spring of 1945, the Croatian authorities placed a significant number of Jews, Roma, Serbs, and, in general, opponents of the regime of that time in the Jasenovac camp. In post-war communist propaganda it was declared that 700,000 people had been killed there, while some Greater-Serbian circles even increased that number. This figure entered school textbooks and even encyclopedias, because

Because of all this, scholarly research of the Jasenovac camp was practically impossible until recently, and individuals who dared to take it on became victims of deadly attacks (such as Croatian publicist **Bruno Bušić**) or political trials ending in condemnation and expulsion from public life. Among them was **Dr. Franjo Tuđman**, originally a member of the Communist Party of Yugoslavia and a general of the Yugoslav Army. When, as a historian and director of the Institute for the History of the Workers' Movement of Croatia, he discovered data

become possible. However, the Jasenovac myth has become one of the key instruments by which the material and spiritual legacy of the Yugoslav dictatorship is kept in power. For that reason, individuals who uncover new documents and testimonies – ones that cast a completely different light on the camp, as well as those who show that the camp continued to operate even after the fall of the Independent State of Croatia, hoarding and apparently killing captured members of the Croatian armed forces, and likely members of the German Wehrmacht – are

Zagreb

– as expressed by **Dr. Dušan Bilandžić**, a Yugoslav historian and former member of the Central Committee of the League of Communists of Croatia (Communist Party) – it is one of the myths on which the Yugoslav state was built. That exact assessment was recently echoed by a Serbian historian who openly stated that Serbs, regardless of evidence, must insist on that number of victims because it is part of their national identity.

showing that even according to the official (but precisely for that reason forbidden!) 1964 state register of war victims, the numbers had been increased more than tenfold, and began to speak about it, Tuđman was dismissed and in 1972 imprisoned.

He did not give up on the subject, and about a decade later he was imprisoned again. After the breakup of Yugoslavia and the collapse of the communist regime, it seemed that establishing the facts would finally

stigmatized and expelled from public life.

In the meantime, numerous scholarly articles and books have presented evidence of the unreliability of the official Jasenovac victims list. In that spirit is written the contribution by **Marko Krznarić**, which shows how the official list was falsified, so that people who died elsewhere – or who continued to live long after their supposed date of death in Jasenovac – were proclaimed as Jasenovac victims.

US, Eastern Europe take aim at Russia bid to 'falsify' history

Euractiv.com with AFP Est. 3min

8. svi 2020.

A woman wearing protective gear walks in front of a huge graffiti dedicated to the victory in World War II with an inscription reading 'The world saved remembers' amid the ongoing coronavirus COVID-19 pandemic in Moscow, Russia, 2 May 2020. [Yuri Kochetkov/EPA/EFE]

[T](#) Euractiv is part of the Trust Project >>>

Print

US Secretary of State Mike Pompeo and nine Central and Eastern European foreign ministers took a swipe at Russia on Thursday (7 May), denouncing what they described as “a regrettable effort to falsify history”.

The officials released the joint statement ahead of the 75th anniversary of the end of World War II to honour the victims and “all soldiers who fought to defeat Nazi Germany”.

But they also used the occasion to recall that May 1945 “did not bring freedom to all of Europe” as the then Soviet Union imposed communist rule in Eastern Europe.

“The Baltic States were illegally occupied and annexed and the iron grip over the other captive nations was enforced by the Soviet Union using overwhelming military force, repression, and ideological control,” said Pompeo and nine ministers from NATO’s eastern flank.

“Manipulating the historical events that led to the Second World War and to the division of Europe in the aftermath of the war constitutes a regrettable effort to falsify history.”

The statement was released by Bulgaria, the Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia and the United States.

Joint Statement on the 75th Anniversary of the End of the Second World War

MEDIA NOTE

OFFICE OF THE SPOKESPERSON

MAY 7, 2020

Share

The following is a joint statement by the U. S. Secretary of State and the Foreign Ministers of Bulgaria, the Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, and Slovakia.

Begin text:

Marking the 75th anniversary of the end of the Second World War in 2020, we pay tribute to the victims and to all soldiers who fought to defeat Nazi Germany and put an end to the Holocaust.

While May 1945 brought the end of the Second World War in Europe, it did not bring freedom to all of Europe. The central and eastern part of the continent remained under the rule of communist regimes for almost 50 years. The Baltic States were illegally occupied and annexed and the iron grip over the other captive nations was enforced by the Soviet Union using overwhelming military force, repression, and ideological control.

For many decades, numerous Europeans from the central and eastern part of the continent sacrificed their lives striving for freedom, as millions were deprived of their rights and fundamental freedoms, subjected to torture and forced displacement. Societies behind the Iron Curtain desperately sought a path to democracy and independence.

The events of 1956, creation and activities of the Charter 77, the Solidarity movement, the Baltic Way, the Autumn of Nations of 1989, and the collapse of the Berlin Wall were important milestones which contributed decisively to the recreation of freedom and democracy in Europe.

Today, we are working together toward a strong and free Europe, where human rights, democracy and the rule of law prevail. The future should be based on the facts of history and justice for the victims of totalitarian regimes. We are ready for dialogue with all those interested in pursuing these principles. Manipulating the historical events that led to the Second World War and to the division of Europe in the aftermath of the war constitutes a regrettable effort to falsify history.

We would like to remind all members of the international community that lasting international security, stability and peace requires genuine and continuous adherence to international law and norms, including the sovereignty and territorial integrity of all states. By learning the cruel lessons of the Second World War, we call on the international community to join us in firmly rejecting the concept of spheres of influence and insisting on equality of all sovereign nations.

End text.